

M^m

BİLANÇO

TÜRMOB AYLIK YAYIN ORGANI • SAYI : 105 • TEMMUZ 2 0 0 5 3,50 YTL (3.500.000.-TL)

- *IFRS uygulamasında kaygılar azalıyor*
- *Türkiye Avrupa'nın en yoksulu*
- *Sürdürülebilir cari açık*
- *Dış ticaret açığı tırmanıyor*

Ekonomik Rapor

Sahibi

Mehmet TİMUR

Genel Yayın Yönetmeni

Nail SANLI

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Ali Ekber DOĞANOĞLU

Yayın Kurulu

Nail SANLI

Ali E. DOĞANOĞLU

Ahmet FETTAHOĞLU

Yıldız ÖZTÜRK

TÜRMOB

Basın Yayın Dağıtım İşletmesi

tarafından yayınlanmaktadır

Yayın Türü : Yaygın süreli

Adres

Gençlik Caddesi No:107

06570 Anıttepe - ANKARA

Tel: (0.312) 232 50 60 (10 Hat)

Fax: (0.312) 232 50 73

http: www.turmob.org.tr

e-mail:alid@turmob.org.tr

Baskı

Fersa Matbaası

(0.312) 278 43 56

Dergide yayınlanan yazıların yayın hakkı

Bilanço Dergisi'ne aittir.

Kaynak gösterilmeden bir bölümü veya tamamı alıntı yapılamaz

Denetim Standartları ve TTK

Türk Ticaret Kanun Tasarısı bir süre önce kamuoyunun görüşüne sunuldu. Odalarımızda ve TÜRMOB çatısı altında gerçekleştirildiğimiz Başkanlar Kurulu toplantısında tasarımı her yönü ile değerlendirme imkanı bulduk. **Prof.Dr. Ünal Tekinalp** bu toplantılarda tasarımı hakkında detaylı bilgiler verdi. Tasarım genel çerçevesi itibarıyla çağdaş bir yaklaşım üzerine kurulmuş ve çağdaş dünyadaki özellikleri kavrayacak niteliklere sahip.

Tasarımın eksiklik olarak gördüğümüz yönlerinden birisini denetim standartları oluşturdu. Bu eksikliğin de giderileceğini ümit etmekteyiz.

Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB), IFAC'ın (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu) himayesinde kurulmuş bağımsız bir standart belirleme örgütüdür. IAASB'nin kuruluş amacı, dünya genelinde meslek mensuplarının, yüksek kaliteli denetim güvence, kalite ve ilgili hizmet standartlarını kurmak ve uygulama birliğini yükseltmektir. Böylece küresel denetim mesleğine duyulan kamu görevini kuvvetlendirecek ve kamu yararına hizmet edilmiş olacaktır.

ABD'de Denetim Standartları Kurulu (ASB) meslek örgütünün en üst teknik komitesidir. İngiltere'de yasayla kurulmuş Denetim Standartları Komitesi bulunmaktadır. Denetim Standartları Komitesi İngiltere'deki 5 meslek örgütünün üstünde yer almaktadır. Avusturya'da ise Şirketler Kanunu ile Denetim ve Güvence Standartları Kurulu kuruldu.

Türk Ticaret Kanunu'nda yapılacak düzenlemede Denetim Standartları Kurulu'na gelişmiş ülkeler ve AB ülkelerinde olduğu gibi yer verilmesi gerekmektedir.

Dergimizin bu sayısında da ilgi ile okuyacağınızı umduğumuz haber ve araştırmalara yer verdik. Gelecek sayımızda buluşmak dileğiyle...

Nail SANLI
Genel Sekreter

IFRS uygulamasında kaygılar azalıyor

Finansal Raporlama Standartları yaşanan tereddütlere karşın Avrupa Birliği'nde altı aylık uygulama sürecini geride bıraktı. Finansal Raporlama Standartlarının uygulama sonuçları elde edildikçe kaygılarda azaldı. Uygulama sonuçları bazı şirketlerin karlarında düşüş, bazılarında ise artış sağladı.

Avrupa Birliği'nde faaliyet gösteren ve hisse senetleri borsalarda işlem gören 7000'in üstündeki şirket bu yılın Ocak ayı başından itibaren, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından belirlenen Uluslararası Finansal Raporlama standartlarını (IFRS) uygulamaya başladılar. Şirketler bu şekilde, bugüne kadar hemen hepsi bir diğerinden az veya çok farklı ulusal muhasebe standartlarına göre hazırlamakta oldukları mali tablolarını, Birlik genelinde uyulması zorunlu ve daha sağlıklı kıyaslamalara olanak verecek, tek bir standartlar dizisini esas almak suretiyle hazırlama durumu ile karşı karşıya kaldılar. Uluslararası finansal raporlama standartlarının uygulamaya konulması kararı başlangıçta

kapsamlı tartışmalara yol açtı ve bu standartlar dizisinin uygulanmasının şirket karlıklarını çok olumsuz şekilde etkileyeceğinden, hatta ortadan kaldıracığından kaygı duyuldu.

Ancak altı aylık bir uygulama geride kalırken ve şirket karlılık düzeyleri açıklanmaya başlarken bu kaygıların giderek kaybolduğu izlenimi ediniliyor. Avrupa Birliği genelinde IFRS'nin kullanımının, hissedarlar ve kreditorler açısından şeffaflığı arttıracığı ve şirketler arası kıyaslamaları kolaylaştırıp, daha güvenilir hale getireceği hususundan kuşku duyulmuyor. Bununla beraber bu yeni uygulamanın üç değişik alanda sıkıntı yaratmasından endişe ediliyor.

Bilindiği gibi IFRS ile getirilen

değişikliklerin en önemlilerinden birisi varlıkların değerlendirilmesinde “gerçeğe uygun değer” kriterinin uygulanması. İlk bakışta bu kriterin kullanılması çok akılcı ve inandırıcı geliyor Şirketin bilançosunda gösterilen bir varlığın veya yükümlülüğün değeri, o varlığın ya da yükümlülüğün veya eşdeğerinin piyasa fiyatına bakılarak kolayca ve güvenilirlikle tespit edilebiliyor. Ancak sıra örneğin bazı finansal araçlar gibi piyasada işlem görmeyen varlıklara geldiğinde sorunlar başgösteriyor. Finansal hizmet piyasasında faaliyet gösteren kişi ve kurumlarla yapılan görüşmeler sonucu standart belirleyiciler, bir piyasa fiyatının bulunmadığı böyle durumlarda bazı matematiksel yöntemler kullanımı yoluyla söz konusu bu varlıklar için, hipo-

tetik bir “gerçeğe uygun değer” hesap edilmesini önerdiler. Ancak bu yöntemin kullanılması fazla anlaşılır olamayan, sonuçların alınmasına yol açabiliyor.

Nitekim dört büyük muhasebe firmasından birisi olan Ernst & Young bu konuda “Gerçeğe Uygun Değer Ne Kadar Uygun ?” başlıklı bir rapor yayınlamış bulunuyor.(1) Raporunda netice olarak, elde bulunan değerlemelerin iki grup halinde ele alınması öneriliyor. Birinci grupta kolaylıkla gerçeğe uygun değeri tespit edilebilecek ve temel mali tablolarda gösterilecek olanlar, diğer grupta ise daha karmaşık olup, bu nedenle Ernst & Young’a göre, hesaplara eklenen notlar halinde gösterilebilecek olanlar.

Ernst & Young varlık değerlemelerinde “gerçeğe uygun değer” kavramının kullanılmasının tamamıyla mantıklı ve uygun olduğu kanaatini taşıyor. Ama iş subjektif değerlendirmelere ve hesaplamalara dayandığında sorun ortaya çıkıyor. Firma, gayrimaddi haklar, kote edilmemiş hisse senetleri, türev araçlar, emeklilik sistemi giderleri, hisseye dayalı ödemeler, varlık değerlemeleri ve sekuritizasyonlar vb. konularında yapılacak “gerçeğe uygun değer” tespitlerinin, yönetimin geleceğe yönelik varsayımlarına dayalı ve bir değerlendirme modeli kullanılarak hesaplanmış hipotetik piyasa fiyatları bulunmasına yol açacağı düşüncesini taşıyor. Dolayısıyla Ernst & Young bu

şekilde hesaplamalarla bulunmuş değerlerin “gerçeğe uygun değer” olarak nitelenmesini uygun bulmuyor.

Konunun uzmanlarına göre IFRS’lerin kullanımı üç alanda risk oluşturuyor: (2)

Birincisi temettüleriyle ilgili. Avrupa Birliği mevzuatı esas itibarıyla kreditorlerin çıkarlarını korumaya yönelik olarak kaleme alınmış, firmalar ancak dağıtılabılır rezervler mevcutsa temettü dağıtılabılırler. IFRS’ye göre emeklilik sistemi açıkları, hisse senedi opsiyonları ve türev araçlar gibi bir çok gayri-nakit kalem ilk defa hesaplara giriyor ve bu durumun rezervleri azaltma olasılığı hayli güçlü. Bu uygulama yatırımcıları etkileyecektir, bir çok hukukçu ve muhasebeci, örneğin İngiliz havayolları, ICI (Imperial Chemical Industries) Peugeot ve Carlsberg gibi emeklilik fonlarında büyük açıklar bulunan şirketlerin temettü ödeyemez durumda kalabilecekleri uyarısında bulunuyorlar.

İkinci husus şirket borçlanmaları ile ilgili. Borçlanmalarda bu güne kadar bankalar ve şirketlerin kullandıkları kriterler; başta, gelirlerin net faiz ödemelerine ve net borcun da gelirlere olan oranlarının belirlenmiş sınırlar içinde kalmasını öngörüyordu. Şimdi IFRS kurallarının, bu borçlanma kriterleri oluşturulurken hesaba katılmamış olan birtakım muhasebe unsurlarını da devreye sokmak suretiyle, kulla-

nıla gelmekte olan bu oranları anlamsız hale getirebileceği kaygısı yaşanıyor.

Endişeye yol açan üçüncü husus vergilerle ilgili. Bu alanda en büyük sıkıntının İngiltere’de yaşanacağı düşünülüyor. Fransa, Almanya ve Hollanda’da vergi yükümlülüklerinin tespiti için ayrı bir muhasebe sistemi kullanılıyor. Halbuki İngiltere vergi idaresi vergi hesaplamalarını, şimdi IFRS’ye göre hazırlanan resmi hesaplar üzerine dayandırıyor. Vergi idareleri yetkililerinin diğer ilgililerin kullandığı rakamların aynısını kullanmalarında büyük fayda bulunuyor. Zira bu şekilde şeffaflık artar, uyum kolaylaşır ve vergi kaçırma daha zor hale gelir. Ancak uzmanlar IFRS kurallarının vergilendirme açısından uygun olmadığını ileri sürüyorlar. Örneğin İngiltere’de muhasebe kuralları daha önceleri esnek idi ve kar ve zarar üzerine odaklanmıştı. Buna karşılık IFRS kuralları bağlayıcı ve herşeyin nasıl yapılacağını önceden belirliyor ve bilanço üzerinde yoğunlaşıyor ve aynı zamanda bir sürü karmaşık “gerçeğe uygun değer” muhasebesi içerirken, eski “tahakkuk” sistemini getiriyor.

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları altı ay önce uygulamaya konulduğunda muhasebe ve sermaye piyasası çevrelerinde, bu yeni standart setinin uygulamasının şirket karlılıklarını önemli ölçüde azaltıcı bir etki doğuracağına

BİLANÇO

inanılıyordu. Mamafih alınan ilk sonuçlar IFRS'nin kar ve zarar hesapları üzerinde çok da büyük etki yaratmazken, esas etkisini bilançolar üzerinde gösterdiğini ortaya koyuyor.

“IFRS’lerin gelirler üzerindeki etkisi pozitif yönde olmaktan ziyade negatif yönde” diyor Cazenove Şirketinin muhasebe ve değerlendirme araştırması bölümü başkanı Peter Elwin ve şöyle devam ediyor “Durum böyleyken bilançoya baktığımızda net varlıkları yükselme gösteren tek bir şirket görmedim. Genellikle borç rakamları yükseliyor.” IFRS uygulaması sonucunda bu güne kadar rapor açıklayan büyük çaplı 28 AB şirketinde net borç tutarı ve diğer yükümlülüklerin yüzde 16 oranında yükselme gösterdiği gözlemlenmiş bulunuyor. IFRS uygulamasında şirket yükümlülükleri yükselme gösteriyor zira IFRS, şirketleri, daha evvelce gizlenmekte olan bazı muhasebe kalemlerini açıklamaya ve finansal araçlar ve ortak kuruluşlar üzerinde daha hassas bilgiler vermeye zorluyor. Bunlar arasında en önemli olanlardan birisi şirket çalışanlarına ait emeklilik sistemi açıkları. IFRS uygulaması sayesinde, bu şekilde çok iyi tanınan bazı şirketler bilançolarında emeklilik sistemi açıklarını da kamuoyunun bilgisine sunma durumunda kaldı-

lar. Örneğin İsviçre Bankası UBS’ye göre, bu alanda başı çekenler, 1.2 milyar Sterlinle (2.2 milyar Dolar) ICI, 2.9 milyar Euro ile ING ve 1.2 milyar Euro ile Peugeot şirketleri.⁽¹⁾

IFRS’nin, pek arzu edilmediği halde, bilançoda açıklanmasını zorlu kıldığı bir diğer kalem ise sekuritasyon araçları ki, bunlar vasıtasıyla şirketler, ileride elde edecekleri nakit gelirlerini karşılık göstererek ihraç ettikleri menkul kıymetleri yatırımcılara satıyorlar

Yukarıda da belirtildiği gibi IFRS uygulamasının şirketlerin kar-zarar hesapları üzerindeki etkisi, bilançolar üzerinde yarattığı etki kadar büyük değil. Yine UBS tarafından Nisan ayında yayınlanmış olan bir Rapora göre, IFRS şirketlerin karlılıkları (şerefiye öncesi) üzerinde ortalama yüzde 12 düzeyinde mutlak anlamda değişiklik meydana getiriyor. Şirketlerin 2004 yılı mali tabloları eski uygulamaya ve yeni uygulamaya konulan IFRS kurallarına göre ayrı ayrı düzenlendiğinde, bazı firmaların karı önemli ölçüde düşerken, diğer bazılarının karı önemli ölçüde artıyor. Örneğin Deutsche Telekom’un karı yeni standartlara göre üçte iki oranında düşerken, Alcatel ve Telecom Italia’nın karları iki mislinden fazla artıyor.⁽³⁾

Varlık değerlemelerinde geçmişte-

ki maliyetler yerine güncel “gerçeğe uygun değer” esas alınacağından, IFRS uygulamasında, çalışanlara yapılan emekli maaşı ödeme vaatlerinden, gayrimenkul portföyüne kadar tüm varlık ve yükümlülüklerin değerinde meydana gelecek değişiklikler, tümüyle mali tablolara yansıtılacak. Bu durum şüphesiz eski dönemle kıyaslandığında bazı şirketlerin karlılık düzeylerinde, her iki yönde de önemli sıçramalar meydana gelmesine yol açabilecek.

Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının (IFRS) zorunlu olarak uygulamaya konulmasından en fazla sıkıntıya girecek olanlar ise bankalar, sigorta şirketleri ve değerleri sıklıkla ve önemli oranlarda değişebilen finansal araçları (türev araçlar, sigorta kontratları ve benzeri araçlar) yoğun biçimde kullanmakta olan şirketler olacak. Daha da kötüsü, standart belirleyiciler (IASB), Avrupa Birliği’nin finansal sektör kural koyucuları ve bu uygulamadan etkilenecek şirket ve politikacılar arasında bir türlü bitmek bilmeyen tartışmalar yüzünden varlık değerlendirme kurallarının ancak yılın sonlarına doğru kesinlik kazanabilmiş olması yüzünden şirketler, bu karmaşık değerlendirme kurallarını uygulamak için çok az zamana sahip olacaklar.

(1) Financial Times, Haziran 16, 2005, S. 9.

(2) Financial Times, Haziran 2, 2005, S. 9.

(3) The Economist, Haziran 18, 2005, S. 69.

Türkiye Avrupa'nın en yoksulu

25 AB ülkesinde 100 olan satınalma gücü paritesine göre kişi başına gelir Türkiye'de 29'da kaldı. Türkiye 25 AB ülkesi, 4 aday ülke ve üç EFTA ülkesi arasında kişi başına geliri en düşük ülke oldu. Satınalma gücü paritesine göre kişi başına düşen gelir endeksine göre, Türkiye ile Avrupa'nın en zengin ülkesi olan Lüksemburg arasında 7.7 kat gelir farkı bulunuyor.

Türkiye, AB ve aday ülkeler ile 3 Avrupa Serbest Ticaret İşbirliği (EFTA) ülkesinin yer aldığı 32 ülke için satınalma gücü paritesine göre yapılan gayrisafi yurtiçi hasıla endeks sıralamasında en yoksul ülke oldu. 25 AB ülkesinde 100 olarak esas alınan kişi başına gelirin Türkiye'de geçen yıl 29'da kaldığı, en zengin Lüksemburg ile en yoksul Türkiye arasındaki farkın ise 7.7 kat düzeyinde olduğu hesaplandı. Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE), Erostat ile Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yürütülen Satınalma Gücü Paritesi çalışmaları çer-

çevesinde, Avrupa Karşılaştırma Programı'nda yer alan 32 ülke için 2004 yılı kişi başına

GSYİH hacim endekslerini açıkladı. Bu hesaplamada yer alan 25 AB, 4 AB'ye aday ülke ve 3 EFTA ülkesi içinde Türkiye 29 endeks değeri ile en yoksul ülke durumunda bulunuyor.

AB'nin 25 ülkesinin ortalaması 100 kabul edilerek yapılan endekse göre ilk sırada 223 endeks değeriyle Lüksemburg yer alırken, sonuncu sırada yer alana Türkiye ile Lüksemburg arasında 7.7 kat fark olduğu hesaplandı. 2003 yılı için yapılan sıralamada ise Türkiye yine 27 endeks değeriyle sonuncu Lüksemburg ise 208 endeks değeriyle ilk sırada yer almıştı.

BİLANÇO

Türkiye’de kişi başına gelir AB’nin 3’te 1’inden az

Lüksemburg 25 AB ülkesinin ortalamasından yüzde 123 oranında daha fazla kişi başına düşen gelire sahip olurken, Türkiye’nin kişi başına gelirinin ise AB ortalamasının yüzde 71 altında kaldığı belirlendi.

Türkiye aday ülkelerin de gerisinde

Yapılan karşılaştırmaya göre 25 AB ülkesinde 100 olan kişi başına gelir AB’nin eski 12 ülkesi için 107 olarak hesaplandı. AB’ye aday 4 ülke arasında da Türkiye en kötü durumda bulunuyor. Hır-

vatistan kişi başına düşen gelir açısından 46 endeks değeriyle aday ülkeler arasında en iyi durumda olan ülke olurken, Romanya 32, Bulgaristan 30 endeks değeriyle Türkiye’nin önünde yer alıyor.

Letonya AB’nin en yoksulu

EFTA ülkeleri ve aday ülkeler ayrı tutulduğunda ise AB’nin en yoksul ülkesinin 43 endeks değeriyle Letonya olduğu görülüyor. Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Kesimi 82 endeks değeriyle 32 ülke içinde 14 ve 15. sırada yer alıyor.

İspanya (98), Yunanistan ve Gü-

ney Kıbrıs (82), Slovenya (78) Portekiz (73), Malta (72), Çek Cumhuriyeti (72), Macaristan (61), Slovakya (52), Estonya (50), Litvanya (48), Polonya (47), Letonya (43) kişi başına gelir endeksiyle AB ortalamasının altında kaldılar.

Zengin ülkeler sıralamasında Lüksemburg’tan 153 endeks değeriyle EFTA üyesi Norveç geldi. Bu ülkeleri 139 endeks değeriyle İrlanda, 122 endeks değeriyle Danimarka ve Avusturya, 120’yle Hollanda, 119’la İngiltere ve Belçika, 116’yla İsveç ve İzlanda, 115’le Finlandiya, 111’le Fransa, 109’la Almanya, 105’le de İtalya izledi.

Satınalma Gücü Paritesine Göre Kişi Başına Gelir Endeksi (AB25=100)

1-	Lüksemburg	223	18-	GKRY	82
2-	Norveç	153	19-	Slovenya	78
3-	İrlanda	139	20-	Portekiz	73
4-	İsviçre	130	21-	Malta	72
5-	Danimarka	122	22-	Çek Cumhuriyeti	72
6-	Avusturya	122	23-	Macaristan	61
7-	Hollanda	120	24-	Slovakya	52
8-	İngiltere	119	25-	Estonya	50
9-	Belçika	119	26-	Litvanya	48
10-	İsveç	116	27-	Polonya	47
11-	İzlanda	116	28-	Horvatistan	46
12-	Finlandiya	115	29-	Letonya	43
13-	Fransa	111	30-	Romanya	32
14-	Almanya	109	31-	Bulgaristan	30
15-	İtalya	105	32-	Türkiye	29
16-	İspanya	98	33-	AB12	107
17-	Yunanistan	82	34-	AB25	100

Özelleştirme gelirleri, giderlere ancak yetti

1985 yılından bu yana Türkiye'nin gündeminde olan ve yıllardır en çok tartışılan konuların başında gelen özelleştirme de ortaya çıkan bilanço kimseyi tatmin etmedi. Özelleştirme kapsamına alınan ve yatırım yapmasına izin verilmeyen işletmeler adeta ekonominin kamburu haline getirildi. 2004 yılı sonuna kadar yapılan özelleştirme ve temettü gelirlerinden 14.3 milyar dolar gelir elde edildi. Özelleştirme kapsamında ki kuruluşlara ilişkin yapılan ödemeler tutarı ise aynı dönemde 13.8 milyar dolar oldu.

1985 yılından bugüne kadar gerçekleştirilen özelleştirme uygulamalarının toplam tutarı 6.2 milyar YTL (10.4 milyar dolar) düzeyindedir.

Bir bölümü vadeli ve döviz cinsinden gerçekleştirilen bu hisse senedi ve varlık satış işlemlerinden 31 Aralık 2004 itibariyle 4.5 milyar YTL (8.6 milyar dolar) net giriş sağlanmıştır.

Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlardan elde edilen 0.9 milyar YTL'lik (2.3 milyar dolar) temettü geliri ve 4.1 milyar YTL'lik (3.4 milyar dolar) diğer kaynaklarla birlikte 1985 – 31 Aralık 2004 dönemi toplam kaynakları 9.5 milyar YTL (14.3 milyar dolar) düzeyine ulaşmaktadır.

Aynı dönemde özelleştirme uygu-

lamaları çerçevesinde 9.2 milyar YTL (13.9 milyar dolar) tutarında kullanım gerçekleştirildi. Özelleştirme uygulamalarına ilişkin kullanımların yüzde 98'lik bir bölümü, kapsamdaki kuruluşlara sermaye iştiraki, kredi borçları ve personel ödemeleri, özelleştirme bonoları ve Hazine'ye aktarmaya ilişkin ödenen tutarlardır.

Özelleştirme uygulamaları sonucunda elde edilen kaynakların kullanımını 3 ana başlık altında toplanmaktadır.

Bunlardan ilki özelleştirme kapsamındaki kuruluşlara yapılan ödemelerdir. 6.1 milyar dolar düzeyinde ve toplam kaynakların yüzde 44'ünü kapsayan bu tutar, kuruluşlara yapılan sermaye iştirakleri, verilen krediler, çalışanlara yönelik iş kaybı ve özelleştirme sonrası

tazminatları ile emeklilik primi ödemeleri gibi kullanım kalemlerinden oluşmaktadır.

İkinci büyük kullanım kalemini ise, aynı tarih itibariyle 3.6 milyar dolar düzeyinde ve toplam kullanımların yüzde 26'sını kapsayan ve Hazineye ve Hazine bünyesinde bulunan Kamu Ortaklığı Fonu'na yapılan aktarmalardan oluşmaktadır. Bu Fon'un kullanım alanı ise mevzuatla sadece baraj, otoyol ve içme suları gibi altyapı tesislerinin finansmanı ile sınırlandırılmıştır. 26 Mayıs 2000 tarihinde yürürlüğe giren 4568 sayılı Kanun çerçevesinde, 2001 yılından beri aktarma yapılmamıştır.

Üçüncü kullanım kalemi ise, özelleştirme uygulamaları için çıkarılan bono ve tahvil ödemeleri gibi tutarlardan oluşmaktadır. Bu ödeme-

BİLANÇO

lerin toplamı da yine aynı dönemde 3.9 milyar dolar düzeyinde olup, toplam kullanımların yüzde 28'ini kapsamaktadır.

Yukarıda belirtilen üç ana kullanım kalemi toplamı olan 13.6 milyar dolar düzeyindeki tutar, toplam kullanımların yüzde 98'ini kapsamakta ve özelleştirme olgusu var olsa da, olmasa da, devletin bir şekilde Hazinesinden yapmak zorunda olduğu tutarlardan oluşmakta olduğu özelleştirme taraflarınca ifade edilmekte. Ancak özelleştirme kapsamına alınan ve yıllarca yatırım yapılmayan işletmeler adeta zarar etmeye sürüklendi. Yıllar-

dır kar eden işletmeler kaynak aktarılmaması yatırım yapılmasına izil verilmemesi sebebiyle ayakları üzerinde duramaz konuma geldi.

Bu arada özelleştirmeye bağlı olarak yapılan ve gider-masraf olarak tanımlanabilecek, uygulamalar için yapılan danışmanlık, ihale ilanları ile reklam ve tanıtım giderleri ise toplam kullanımların yalnızca yüzde 1'ini oluşturmaktadır.

1985 yılından itibaren 243 kuruluş-taki kamu hisseleri, 22 yarım kalmış tesis, 198 taşınmaz, 6 otoyol, 2 boğaz köprüsü, 89 Tesis, 6 Liman, şans oyunları lisans hakkı ile Araç

Muayene İstasyonları özelleştirme kapsamına alındı.

19 kuruluş-taki kamu payı ile 4 taşınmaz daha sonra özelleştirme işlemine tabi tutulmaksızın kapsamdan çıkarılmak, tasfiye edilmek veya kapsamda olmayan başka bir kuruluşla birleştirilerek tüzel kişiliği sona erdirilmek üzere devredildi.

Özelleştirme uygulamalarının başlatıldığı 1985 yılından 2005 yılına kadar geçen 20 yıllık sürede kapsama alınan kuruluşların yarısından fazlası tamamen özelleştirildi. Bu kuruluşlardan, daha önce ÇİTO-

KAYNAKLAR					(\$)
	1986 - 2002	2003	2004	TOPLAM	(%)
Özelleştirme İşlemlerinden Tahsilat	7.225.913.870	255.053.948	1.133.742.540	8.614.710.358	60,16
- Blok Satış Geliri	3.433.524.969	37.835.412	364.041.684	3.835.402.065	26,78
- Tesis ve Varlık Satış Geliri	539.713.574	127.626.828	418.035.841	1.085.376.243	7,58
- Halka Arz Geliri	1.595.577.653	0	37.011.026	1.632.588.679	11,40
- Uluslararası Kurumsal Arz Geliri	1.004.470.977	0	125.487.718	1.129.958.695	7,89
- İMKB'de Satış Geliri	597.032.954	87.603.360	153.352.134	837.988.448	5,85
- Yarım Kalmış Tesis Satış Geliri	3.567.591	0	0	3.567.591	0,02
- Bedelli Devir	52.026.152	1.988.348	35.814.137	89.828.637	0,63
Rehinli Hisse Satış Geliri	60.418.740	0	0	60.418.740	0,42
Temettü Geliri	2.068.136.652	63.122.417	223.290.871	2.354.549.940	16,44
Kapsam Kur. Verilen Borç Anapara Tahsil.	39.894.000	15.226.799	3.899.638	59.020.437	0,41
Kapsam Kur.Verilen Borç/Tahvil Faiz Gel.	17.658.873	684.595	0	18.343.468	0,13
DİĞER GELİRLER	73.684.040	17.877.941	14.473.127	106.035.108	0,74
BORÇLANMA	1.714.033.813	135.256.507	1.258.150.675	3.107.440.995	21,70
Borçlanma	1.454.168.932	95.914.093	1.160.364.371	2.710.447.396	18,93
Dış Kredi ve Hibe Kullanımı (1)	259.864.881	39.342.414	97.786.304	396.993.599	2,77
TOPLAM KAYNAKLAR	11.199.739.988	487.222.207	2.633.556.851	14.320.519.046	100,00

Bu tabloda yer alan rakamlar, Özelleştirme Fonu Hesabı ile özelleştirme uygulamalarına ilişkin diğer özel hesaplara nakit giriş tutarlarını göstermektedir.
(1). Özelleştirme uygulamalarında kullanılmak üzere Dünya Bankası tarafından açılan kredi ile bazı uluslararası kuruluşlardan sağlanan kredi ve hibeden kullanılan tutarlar

BİLANÇO

SAN'ın bağlı ortaklığı statüsünde faaliyet gösteren çimento fabrikaları dışında, bu kuruluşların büyük bir kısmı varlık veya kamunun azınlık hissesine sahip olduğu iştiraklerdir. Bugüne kadar, SEK ve YEM Sanayii, ÇİTOSAN, TES- TAŞ ve ORÜS'e bağlı tüm üretim birimleri tamamen özelleştirildi ve devlet bu alanlarda işletmecilikten çekildi.

Halen özelleştirme kapsamında 3, kapsam ve programda 27 olmak

üzere toplam 30 kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşların 21 tanesinde yüzde 50'nin üzerinde kamu payı vardır. Söz konusu 3 kuruluşun programa alınması yönündeki çalışmalar sürdürülmekte. Bunun yanı sıra, özelleştirme kapsamında 174 taşınmaz, 87 tesis, 6 liman, 6 otoyol, 2 boğaz köprüsü, şans oyunları lisans hakkı yer almakta. 1986 yılından itibaren hız kazanan ve tamamı kamuya ait veya kamu iştiraki olan kuruluşlarda ki kamu paylarının özelleştirme

kapsamına alınması yoluyla yürütülen program çerçevesinde, Özelleştirme İdaresi tarafından bugüne kadar 185 kuruluşta hisse senedi veya varlık satış/devir işlemi yapılmış ve bu kuruluşlardan 173'ünde hiç kamu payı kalmamıştır. Blok satış, halka arz, uluslararası arz, İMKB'de satış veya varlık satışı biçiminde kısmen özelleştirme işlemi gerçekleştirilen diğer 12 kuruluşta ise halen kamu payı bulunmaktadır.

KULLANIMLAR					(\$)
	1986 - 2002	2003	2004	TOPLAM	(%)
Öz. Kap. Kuruluşlara İlişkin Öde.	5.275.955.436	385.909.922	464.473.164	6.126.338.522	44,13
- Sermaye İştiraki	3.648.749.793	234.640.415	369.102.087	4.252.492.295	30,63
- Kredi Biçiminde Verilen Borçlar	1.117.707.226	138.182.259	41.162.410	1.297.051.895	9,34
- Sosyal Yardım Zammı Ödemeleri	56.349.654	1.142.869	0	57.492.523	0,41
- Öz.Bağlı İş Kaybı Tazminatı Ödem.	40.972.865	8.278.716	25.565.035	74.816.616	0,54
- Öz.Sonrası Tazminat v.b. Diğer Personel Ödemeleri	78.638.142	2.852.182	7.569.581	89.059.905	0,64
- %30 Erken Emeklilik Primi Ödem.	14.944.587	813.481	21.074.051	36.832.119	0,27
- Öz. Gelirinden İlgili Kuruluşlara Ödemeleri	318.593.169	0	0	318.593.169	2,30
Öz.Uygulamalarına ilişkin Ödem.	239.043.231	4.809.262	8.063.538	251.916.031	1,81
- Denetim - Danışmanlık Giderleri	52.721.307	2.931.207	1.267.548	56.920.062	0,41
- İhale İlanı Giderleri	44.805.807	1.873.305	6.795.990	53.475.102	0,39
- Reklam ve Tanıtım Giderleri	7.272.894	4.750	0	7.277.644	0,05
- İMKB'de Hisse Senedi Alımı Giderleri	134.243.223	0	0	134.243.223	0,97
BORÇ ÖDEMELERİ	1.915.590.286	91.244.402	1.930.621.858	3.937.456.546	28,37
- Özelleştirme Bono/Tahvil Anapara Geri Ödemesi	1.104.467.201	49.832.755	1.564.085.292	2.718.385.248	19,58
- Özelleştirme Bono/Tahvil Faiz Ödemeleri	634.327.571	41.411.647	366.536.566	1.042.275.784	7,51
- Diğer Boçlar Faiz/Kur Farkı/ Komisyon ve Vergi Ödemeleri	176.795.514	0	0	176.795.514	1,27
DİĞER KULLANIMLAR	3.528.209.039	12.147.289	25.308.297	3.565.664.625	25,69
- Genel Yönetim Giderleri için İdare Bütçesine Aktarılan	54.126.873	5.019.818	7.504.819	66.651.510	0,48
- Hazine'ye Aktarma	3.403.845.926	0	0	3.403.845.926	24,52
- Diğer Kullanımlar	70.236.240	7.127.471	17.803.478	95.167.189	0,69
TOPLAM KULLANIMLAR	10.958.797.992	494.110.875	2.428.466.857	13.881.375.724	100,00

Bu tabloda yer alan rakamlar, Özelleştirme Fonu Hesabı ile özelleştirme uygulamalarına ilişkin diğer özel hesaplara nakit çıkış tutarlarını göstermektedir

Sürdürülebilir cari açık

Türk ekonomisinin en önemli göstergelerinden birisi olan cari işlemler açığı bir türlü düşürülemiyor. Bu gelişme sürdürülebilir cari açık tartışmasında gündemde kalmasına sebep oluyor. Dış ticaret açığındaki tehlikeli büyüme, cari açık finansmanın kısa vadeli sermaye hareketleriyle karşılanması cari açık kırılma eğilimini artırıyor

1980'li yıllarla birlikte sermaye hareketlerinin önünün açılması Türkiye'de sürekli cari açık ve yüksek sermaye girişlerini ortaya çıkardı. 1994 yılında yaşanan krizden sonra cari açığın sürdürülebilirliği çeşitli ekonomi çervelerinin en önemli tartışma konularından biri oldu. Çeşitli ülke deneyimleri standart bir cari açık eşliği olmadığını ortaya koyuyor

Her ülke kendi özgün konumları ile sürdürülebilir cari açık yapısını sergiliyor. Merkez Bankası tarafından yayınlanan ve **Barış Banoğlu** tarafından yapılan çalışmada Türkiye'de cari işlemler dengesi sürdürülebilirliği analiz edildi.

Çalışma, Türkiye'nin cari açığının sürdürülebilirliğini teknik bir yöntemle incelerken bunu çeşitli veri analizleriyle irdeliyor. **Banoğlu**'nun yaptığı çalışma özetle şöyle;

1980'li yıllardan sonra dış ticaret ve sermaye hareketleri önündeki engellerin kalkmasıyla artan finansman olanakları sayesinde ülkelerin cari işlemler hesapları yüksek açıklar vermiştir. Yüksek sermaye girişine paralel olarak ülkeler, yüksek cari açıkları finansman edebilmesine rağmen açıkların sürdürülebilirliği konusunda yine bu dönemde tartışmaya başlamıştır. 1990'lı yıllarda Meksika, Brezilya, Arjantin, Doğu Asya ülkeleri ve diğer gelişmekte olan

ülkelere benzer şekilde Türkiye de sürekli cari açıklar vermiş ve yüksek sermaye girişlerine maruz kalmıştır. Türkiye'de sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesinden sonra, yani 1989-2004 arası dönemde, yurt dışı yerleşiklerce gerçekleştirilen toplam sermaye girişlerinin yüzde 26'lık kısmını portföy yatırımları ve yüzde 18'lik kısmını da kısa vadeli kredi girişleri oluşturur. Bu miktarlar toplam sermaye girişlerinin yarıya yakını oluşturduğundan, giren sermayenin geri dönmesi veya sermaye girişinin sürdürülemezliği sık sık tartışılır olmuştur. Akademik çevrelerin yanı sıra uluslararası finansal kuruluşlar da, özellikle gelişmekte olan ül-

kelerde cari açıkların sahip olduğu tahlike boyutu hakkındaki tartışmalara, kendi yaptıkları araştırmalarla dahil olmuşlardır.

Türkiye, 1994 ve 2001 yıllarında krizlerin sebepleri arasında cari açığın büyük rol oynadığı iki büyük kriz yaşamıştır. Kriz öncesi dönemler için cari açık/GSYİH oranlarına bakıldığında, 1993 yılında yaklaşık yüzde 3,6 oranında açık verilirken, 2000 yılında yaklaşık yüzde 4,9'luk açık verildiğinde kriz doğmuştur.

2004 yılında (dokuz aylık verilere göre), cari açığın GSYİH'ye oranı yaklaşık yüzde 4,8 seviyesindedir. On iki aylık ödemeler dengesi verilerine göre cari açık, bir önceki yıla göre yüzde 93,8 artarak 15 milyar doları aşmıştır. He ne kadar rakamlar, geçmiş yıllara

bakıldığında yüksek gibi görünse de, uluslararası finans çevrelerinde bugün için yapılan yorumlar, 2001 yılı öncesine göre çok daha olumludur. Sürdürülebilirlik tanımına uygun olarak, 2004 yılındaki cari açık, uygulanan ekonomik politikaların değişmesine yol açmamış ve sermaye çıkışına sebep olmamıştır

Bunda, uygulanan dalgalı döviz kuru rejiminin payı büyüktür.

Türkiye'de cari açığın artmasında önemli rolü olan dış ticaret dengesini oluşturan mal ihracatı ve mal ithalatı

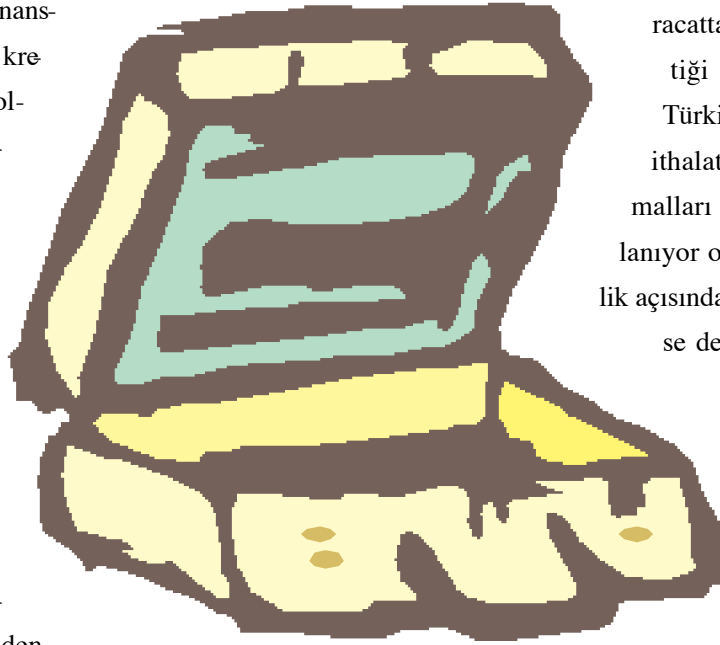
kalemleri incelenmiştir. 1989 yılından sonra sermaye ve ithalat önündeki engellerin kaldırılması ve büyümenin ithalata bağımlı hale gelmesi, dış ticaret açığının milli gelire oranla sürekli büyümesini körüklemiştir. İthalat kalemlerinin daha çok ara mal ile sermaye malı ithalatından oluşu-

yor olması, sürdürülebilirlik açısından olumlu bir gelişmedir. Ancak, hem kamu kesimince hem de özel sektörde yapılan yatırımların çoğunun ticarete konu olmayan sektörlerde olması, ara ve sermaye mallarında yapılan ithalatın büyük çoğunluğunun döviz kazandırıcı özelliği olmayan sektörlerde kaydırıldığını ortaya koymaktadır. Bu sebeple artan ithalat ve yurt içi yatırımların dağılımı, Türkiye'de cari açıkların sürdürülebilirliğini tehlikeye sokmaktadır. İhracatta ise imalat sanayiinde işgücü maliyetlerinin düşük kalması ve karlılık avantajının devam etmesi, ihracattaki artış eğiliminin devam etmesi açısından önemlidir.

İkinci olarak, cari açıkların finansmanının devamlılık göstermesi de önemlidir. Türkiye'de cari açık finansmanının daha çok portföy yatırımları ve kısa vadeli borçlarla yapılması önemli risklerden biridir. Özellikle kriz zamanlarında çok çabuk kaçış eğilimi gösteren DİBS alımlarının 2004 yılında yüzde 261 artması ve bunun aynı yıl gerçekleşen cari açığın yarısını finanse ediyor olması, finansmanın kırılganlığını artırmaktadır. Gelişmekte olan

ülkelerde 2004 yılında özel sektör yatırımlarının yüzde 50'sini doğrudan yatırımlar oluştururken Türkiye'de özel sektörün sermaye ihtiyacı borç yaratan krediler yoluyla sağlanmıştır. Son yıllarda doğrudan yabancı sermaye girişinde artış görülmekle birlikte bunun yurt dışı yerleşiklerinin gayrimenkul alımlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında, 2001 ve 2002 yıllarında kamu kesimi finansmanı ihtiyacının IMF kredileriyle sağlanmış olması ve kredi geri ödemelerinin 2005 ile 2006 yıllarında yüksek olması kısa vadede karşı karşıya kalınan risklerden biridir. Finansman yapısındaki tüm bu olumsuzluklara rağmen, giriş yapan sermayenin yurt içi tüketiminden çok yatırımlara yönlendiriliyor olması cari açık sürdürülebilirliği açısından olumlu bir gelişmedir. Ülkenin rekabet avantajının devam etmesi, Türkiye'de dış ticaret açıklarının artmaması ve dolayısıyla cari açıkların sürdürülebilirliği yönünden diğer önemli bir faktördür. Diğer ülkelere göre rekabet avantajını gösteren reel efektif döviz kurunda 2001 yılın-

dan sonra hızlı bir artış olmasına rağmen toplam mal ihracatımızda azalma olmaması, tam tersine genelde hızlı bir artış görülmesi, yurt içi fiyat endekslerine dayalı reel kur hesaplamalarının ülkenin rekabet gücünü ne ölçüde doğru yansıttığını tartışmalı hale getirmektedir. Verimlilik ve işgücü maliyetleri gibi kıstasları da içerecek

yeni bir rekabet gücü endeksinin cari denge sürdürülebilirliği konusunda daha doğru bilgi vereceği son yıllarda sık sık vurgulanan gerçeklerden biri olmuştur. Dolayısıyla TL'deki aşırı değerlenmenin birim ücret maliyetlerinin Türkiye'de görece olarak daha düşük artış göstermesiyle telafi edildiği düşünülmekte ve böyle-

likle söz konusu dönemde Türkiye'nin rekabet gücünü koruyabildiği anlaşılmaktadır. Bunun özellikle son yıllarda cari açıkların sürdürülebilmesinde olumlu bir katkısı olmuştur.

Bu göstergelerden çıkan sonuç, Türkiye'de özellikle son yıllarda dış ticaret açıklarındaki tehlikeli büyümeye ve reel kurlardaki değerlenmeye rağmen rekabet avantajının korunduğu ve ihracatta karlılığın devam ettiği şeklinde olmuştur. Türkiye'de genel olarak ithalatın ara ve sermaye malları ithalatından kaynaklanıyor olması sürdürülebilirlik açısından olumlu gibi görünse de yapılan yatırımların döviz getirmeyecek (yani ticari boyutu olmayan) sektörlere yapılması, gelecekte dış borç ödemelerinin yapılabilmesinde kuşku yaratmakta ve bu yüzden cari açık sürdürülebilirliğini tehlikeye sokmaktadır. Ayrıca, 2001 yılındaki krizden sonra özellikle 2003 ve 2004 yıllarında yabancıların DİBS alımlarındaki artış sebebiyle cari açık finansmanının çoğunun kısa vadeli sermaye hareketleriyle yapılması, cari açık kırılganlığını artırmaktadır

Dış ticaret açığı tırmanıyor

Yılın ilk çeyreğinde dış ticaret açığı artış eğilimini sürdürdü. Geçtiğimiz yıl aynı dönemde 5,1 milyar dolar olan dış ticaret açığı, 6,2 milyar dolara yükseldi. Cari işlemler açığının finansman yapısına ilişkin göstergeler ise olumlu görünüm göstermeye başladı. Turizm gelirleri cari işlemler açığının tehlikeli gelişimini frenledi.

2004 yılının ikinci yarısından itibaren ithalat artışlarında görülen azalma, 2005 yılı ilk çeyreği itibarıyla sürdü. İhracatın ise 2004 yılındaki artış eğilimini sürdürdüğü görüldü. Böylece, ödemeler dengesi tanımlaması çerçevesinde 2004 yılı ocak-mart döneminde 5,1 milyar dolar olan dış ticaret açığı, 2005 yılı aynı döneminde 6,2 milyar dolar oldu. Ancak, yılın ilk çeyreğinde ihracat büyümesi ithalat büyümesinin üzerinde gerçekleşti.

Turizm gelirlerinde görülen artış, cari açığı genişlemeyi sınırlandırdı. Bu gelişmeler neticesinde, cari işlemler açığı 2004 yılı ocak-mart döneminde 5,4 milyar dolar-

dan, 2005 yılı aynı döneminde 6,3 milyar dolara yükseldi.

Sektörler itibarıyla bakıldığında, ithalattaki yavaşlamanın temelde sermaye ve tüketim malı ithalatından kaynaklandığı, ara malı ithalatının ise ihracat ve sanayi üretimine paralel olarak artışını sürdürdüğü görüldü. Nitekim, 2004 yılı ilk çeyreğinde, sırasıyla, yüzde 97,5 ve yüzde 85 oranında artan sermaye ve tüketim malı ithalatı, 2005 yılı ilk çeyreğinde, sırasıyla, yüzde 11,6 ve yüzde 5,1 oranında arttı.

2004 yılı ithalatının sürükleyici kalemlerinden olan binek otomobil ithalatı, yılın ilk çeyreğinde yüzde 30,4 oranında azalırken,

söz konusu kalem ihracatı yüzde 39,2 oranında artış gösterdi. Bu gelişme, yılın ilk çeyreğinde binek otomobil sektöründe net ihracatçı olmamızı sağladı. Bunun yanında, tekstil ihracatındaki artış, toplam ihracat artışının altında olmakla birlikte, nisan ayı itibarıyla devam etmekte. Tekstil ve giyim sektörü ihracatı yılın ilk çeyreğinde yüzde 10,6, nisan ayında yüzde 10,1 oranında arttı.

Diğer taraftan, mevsimsellikten arındırılmış veriler de ihracat ve ithalattaki artış eğiliminin devam ettiğini göstermekte. Yılın ilk çeyreğinde, gerek ihracat, gerekse ithalatta fiyat etkisinin yüksek olduğu görüldü. Nitekim, bu dö-

BİLANÇO

nemde ihracat fiyatları yüzde 10,4, ithalat fiyatları yüzde 12,5 oranında arttı.

Fiyat etkisinden arındırıldığında, ihracattaki ve ithalattaki reel artışın, sırasıyla, yüzde 14,6 ve yüzde 9,5 olduğu görüldü. Söz konusu fiyat etkileri, dış ticaretteki yüksek paylarının da etkisiyle, ham petrol ve ana metal sanayi sektörleri ticaretinde daha fazla oldu.

Rezerv değişimleri ile IMF kredileri hariç tutulduğunda, 2005 yılı ilk çeyreğinde net 5,6 milyar dolar sermaye girişi oldu. Bu dönemde finansman yapısında portföy hareketleri belirleyici oldu. AB'den müzakere konusunda tarih alınmasıyla hızlanan yabancıların yurt içinde menkul kıymet alımı, şubat ayı itibarıyla artarak sürmüştü, ancak, Mart ayında portföy kaynaklı çıkış görüldü.

Ayrıca, Hazine tarafından tahvil ihracı yoluyla ilk çeyrekte toplam 3,3 milyar dolar borçlanıldı. Sermaye kalemlerinde dikkati çeken diğer gelişmeler, bankaların kısa vadeli kredi net kullanımlarındaki artış ile, bankaların döviz varlıkları ve diğer sektör uzun vadeli kredi kullanımındaki düşüş oldu. 2004

yılıının ikinci çeyreğinden itibaren artış eğilimi gösteren, bankaların döviz varlıkları, 2005 yılı ilk çeyreğinde 3,3 milyar dolar azalarak bu tutarda sermaye girişi sağladı.

Bankacılık sektörü 2004 yılı ilk

çeyreğinde ise net 0,5 milyar dolar uzun vadeli kredi kullandı. Bu gelişmeler sonucunda, yılın ilk çeyreğinde Merkez Bankası rezervleri 3,3 milyar dolar artarken, net hata ve noksan kalemi 1,7 milyar dolar pozitif bakiye verdi.

Cari işlemler hesabı yılın ilk çeyreğinde 6,3 milyar doları açık verdi. Böylelikle, oniki aylık cari işlemler açığı 16,4 milyar dolar oldu. Genişleme eğiliminin devam etmesiyle yıl sonu itibarıyla açığın 20 milyar dolar seviyelerine yükselmesi bekleniyor.

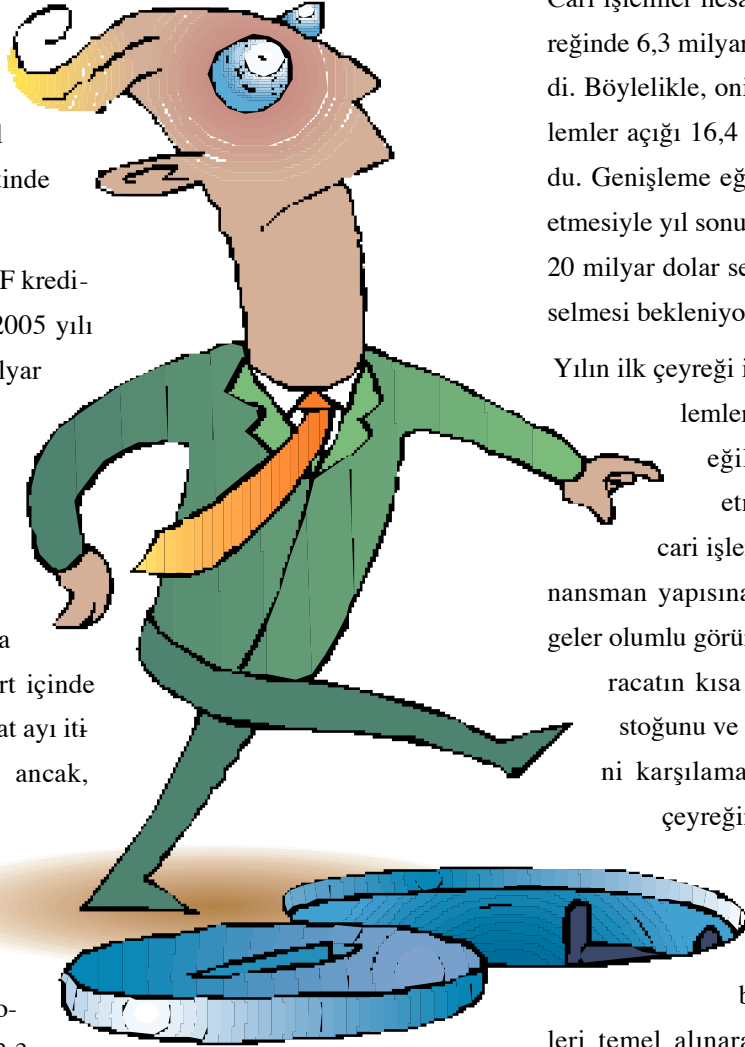
Yılın ilk çeyreği itibarıyla cari işlemler açığındaki artış eğiliminin devam etmesine rağmen, cari işlemler açığı ve finansman yapısına ilişkin göstergeler olumlu görünüm arz etti. İhracatın kısa vadeli dış borç stoğunu ve dış borç servisini karşılama gücü yılın ilk çeyreğinde, 2004 yılına göre arttı.

Diğer taraftan, Merkez

bankası rezerv-

leri temel alınarak oluşturulan göstergeler cari açığın sürdürülebilirliği açısından önem arz etti.

Ülkenin dış borç ödeme gücünü gösteren rezervlerin kısa vadeli dış borç stoğuna oranı artış gösterdi. Ayrıca rezervlerin cari açık ile net hata ve noksan kalemlerinin

çeyreğinde net 0,6 milyar dolar, 2005 yılı aynı dönemde ise 0,8 milyar dolar kısa vadeli kredi kullandı. Diğer taraftan, diğer sektör 2004 yılı ilk çeyreğinde net 1,4 milyar dolar, 2005 yılı aynı döne-

toplamından oluşan finansman ihtiyacına oranı da büyüdü.

2005 yılı ilk çeyreğinde cari açığın artış eğiliminin sürmesine rağmen, göstergelerde 2004 yılına göre iyileşme görülmesi dış denge kaynaklanan riskleri azaltan bir unsur olarak görülüyor.

DİE tarafından yayımlanan ihracat verilerine göre, yılın ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 26,4 oranında artış gözlenmiş, ancak, bavul ticareti gelirleri ise bu dönemde yüzde 18,7 oranında geriledi. Böylece, toplam mal ihracatı büyüme oranı yüzde 23,4 oldu. Diğer taraftan, ihracatın nominal olarak büyümesinde fiyat hareketlerinin önemli etkisi olduğu görüldü.

DİE tarafından yayımlanan endeks verilere göre, yılın ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre, ihracat birim değer endeksi yüzde 10,4 oranında yükseldi.

Fiyat hareketleri hariç tutulduğunda, ihracattaki reel artış yüzde 14,6 oldu. Alt kalemler itibarıyla ihracat gelişmeleri incelendiğinde, motorlu kara taşıtları ihracatı ile ana metal sanayi ürünleri ihracatı toplam ihracat büyümesine en büyük katkıyı yapan sektörler olarak öne çıktı. Ayrıca, ihracatın önemli bir kısmını oluşturan tekstil ve giyim ürünleri ihracatı da, toplam ihracat büyümesinin altın-

da olmakla birlikte, artışını sürdürerek ihracat büyümesine katkıda bulundu.

DİE tarafından yayımlanan ithalat, yılın ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 22,9 oranında artış göstermiş, paralel olarak, navlun ve sigorta gelirleri yüzde 24,1 oranında artarak 1,5 milyar dolar oldu.

Finansal kiralamaya ilişkin “diğer mallar” uyarlaması da eklendiğinde, toplam mal ithalatı büyüme oranının yüzde 23,1 olarak gerçekleşti. Diğer taraftan, ithalatın nominal olarak büyümesinde fiyat hareketlerinin önemli etkisi oldu. Nitekim, DİE tarafından yayımlanan endeks verilere göre, yılın ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre, ithalat birim değer endeksi yüzde 12,5 oranında yükseldi. Fiyat hareketleri hariç tutulduğunda, ihracattaki reel artış yüzde 9,5 olarak gerçekleşti.

Toplam sanayi ve imalat sanayii üretimleri, 2005 yılının Mart ayında geçen yılın aynı ayına göre, sırasıyla, yüzde 5,5 ve yüzde 4,6 oranlarında arttı. Böylece yılın ilk üç ayında imalat sanayi büyüme oranı yüzde 8 oldu. İhracat kaynaklı olmak üzere taşıt araçları üretimindeki canlılığa ek olarak gıda ve plastik ve kauçuk sektörlerindeki yüksek oranlı üretim artışlarının üretim büyümesine katkı yaptı.

Sermaye hareketleri

2005 yılının ilk üç aylık döneminde, cari işlemler ve net hata ve noksan kalemleri toplamı olarak tanımlanan dış finansman ihtiyacı, 4,6 milyar dolar olarak gerçekleşti. Geçen yılın aynı dönemine göre, cari açığın genişlemesine rağmen, net hata ve noksan kaleminin 1,7 milyar dolar giriş yönünde olması, finansman ihtiyacını sınırladı.

Finansman yapısı incelendiğinde, 2004 yılında finansman içindeki payında belirgin bir artış gözlenen uzun vadeli kaynakların 2005 yılı ocak-mart döneminde sınırlı düzeyde kaldığı görülüyor. Buna karşılık, 2004 yılı son çeyreğinde düşen kısa vadeli kaynak kullanımı, 2005 yılı ilk çeyreğinde yeniden arttı. Söz konusu dönemde, finansman ihtiyacı, başta portföy yatırımları olmak üzere, özel sektörün kullandığı ticari krediler ve bankaların kullandığı kısa vadeli kredilerden sağlandı.

Bu gelişmelere bağlı olarak, 2005 yılı ocak-mart döneminde Merkez Bankası rezervleri 3,3 milyar dolar artarak mart ayı sonu itibarıyla 39,6 milyar dolar seviyesine yükseldi.

Ancak, bankaların döviz varlıklarının 3,3 milyar dolar düşmesi sonucu toplam rezrvlerde değişme olmadı.

İşyeri büyüklüğü arttıkça ücretler artıyor

2005 yılının birinci döneminde kişi başına aylık ortalama brüt kazanç 1 271 YTL, kişi başına aylık ortalama brüt ücret ise 1 114 YTL olarak gerçekleşti. İmalat Sanayi Üç Aylık İstihdam Anketi'nin 2005 yılı birinci dönem sonuçlarına göre; 2005 yılının birinci döneminde kişi başına aylık ortalama brüt ücret 1 114 YTL, kişi başına aylık ortalama brüt kazanç ise 1 271 YTL olarak gerçekleşti.

2005 yılının birinci döneminde fiili çalışma karşılığı saatlik brüt ücret, işyeri büyüklüğüne göre karşılaştırıldığında, işyeri büyüklük grubu arttıkça kişi başına fiili çalışma karşılığı saatlik brüt ücretin de arttığı görülmekte. İşyeri büyüklük grubuna göre en yüksek fiili çalışma karşılığı saatlik brüt ücret; 500 ve daha fazla ücretli çalışanı bulunan büyük ölçekli işyerlerinde gerçekleşti.

Aylık ortalama brüt kazançlar iki basamaklı ekonomik faaliyet kolu itibariyle incelendiğinde, en yüksek ortalama brüt kazanç, 3 695 YTL ile 'Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı' ekono-

mik faaliyetinde gerçekleşti, onu 2 418 YTL ile 'Kimyasal madde ve ürünleri imalatı' ekonomik faaliyeti takip etti.

Toplu iş sözleşmesi (TİS) kapsamındaki işyerlerinde; en yüksek ortalama brüt kazanç, 3 334 YTL ile 'Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı', 2 997 YTL ile 'Kimyasal madde ve ürünleri imalatı' ve 2 602 YTL ile 'Plastik-kauçuk ürünleri imalatı' ekonomik faaliyet kolunda oluştu.

TİS kapsamı dışındaki işyerlerinde, en yüksek ortalama brüt kazancın, 4 281 YTL ile 'Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı' ve 3 135 YTL ile "Tütün

ürünleri imalatı' ekonomik faaliyet kolunda olduğu görüldü.

Aylık ortalama brüt kazançlar kamu ve özel sektör ayrımında incelendiğinde, 2005 yılının birinci döneminde kamu sektöründe en yüksek ortalama brüt kazancın 3 334 YTL ile 'Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı' ve 2 679 YTL ile 'Ana metal sanayii' sektöründe olduğu görülmektedir. Özel sektörde ise en yüksek ortalama brüt kazanç 4 281 YTL ile 'Kok kömürü, rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı' ve 3 230 YTL ile 'Tütün ürünleri imalatı' sektöründedir. Genelde kamu sektöründe çalışanların ortalama brüt kazançları,

özel sektörde çalışanlara göre daha yüksek gerçekleşti.

Yine imalat sanayiinde işyeri büyüklüğüne göre kişi başına aylık ortalama brüt ücret ve kazançlar karşılaştırıldığında, işyeri büyüklüğü arttıkça kişi başına aylık ortalama brüt ücret ve kazancın da yükseldiği görüldü. 2005 yılının birinci döneminde, 10-49 ücretli çalışanı bulunan işyerlerinde, kişi başına aylık ortalama brüt kazanç 831 YTL, aylık ortalama brüt ücret ise 769 YTL'dir. 2005 yılının birinci döneminde, 500 ve daha fazla ücretli çalışanı bulunan büyük ölçekli işyerlerinde, kişi başına aylık ortalama brüt kazanç 1 506 YTL, kişi başına aylık ortalama brüt ücret ise 1 302 YTL olarak tahmin edildi.

İşyerinin doğrudan veya dolaylı toplu iş sözleşmesi kapsamında olup olmama durumuna göre aylık ortalama brüt ücret ve kazançlar incelendiğinde, TİS kapsamındaki işyerlerinde ücretli çalışanların ay-

lık ortalama brüt ücret ve kazançlarının, TİS kapsamı dışında bulunan işyerlerine göre daha yüksek olduğu görüldü.

TİS kapsamındaki işyerlerinde, 2005 yılının birinci döneminde kişi başına aylık ortalama brüt kazanç 1 721 YTL ve kişi başına aylık ortalama brüt ücret 1 471 YTL dir. TİS kapsamı dışında kalan işyerlerinde ise, 2005 yılının birinci döneminde kişi başına aylık ortalama brüt kazanç 926 YTL ve kişi başına aylık ortalama brüt ücret 840 YTL olarak tahmin edildi. TİS kapsamındaki işyerleri ile TİS kapsamı dışındaki işyerleri arasındaki ücret farklılığı kamu-özel sektör ayrımında da değişmemekte. Sonuç olarak, toplu iş sözleşmelerinin ücretler ve kazançlar üzerinde çok etkili olduğu görüldü.

2005 yılının birinci döneminde, İstatistik Bölge Sınıflamasına göre 12 bölgedeki aylık ortalama brüt kazançlar incelendiğinde, en yüksek kişi başına aylık ortalama brüt

kazanç Batı Karadeniz Bölgesinde 1 767 YTL, onu 1 483 YTL ile Doğu Marmara Bölgesi ve 1 348 YTL ile Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi takip etti. İstanbul Bölgesinde kişi başına aylık ortalama brüt kazanç 1 297 YTL oldu.

2005 yılının birinci döneminde ücretli çalışanlara yapılan ikramiye ve prim ödemelerinin, kamu-özel sektör ayrımında aylık ortalama brüt kazanç içindeki oranına bakıldığında; 2005 yılının birinci döneminde ikramiye ve prim ödemelerinin aylık ortalama brüt kazanç içindeki oranının kamu sektöründe yüzde 13,1, özel sektörde ise yüzde 10,1 olduğu görüldü.

Ankette kapsanan imalat sanayii ekonomik faaliyet kolunda; ücretli çalışanlara yapılan sosyal yardımların aylık ortalama brüt kazanç içindeki payı 2005 yılının birinci döneminde, kamu sektöründe yüzde 1,9, özel sektörde ise yüzde 1,8 olarak tahmin edildi.

İmalat Sanayii, kamu-özel sektör ayrımı ve dönemlere göre haftalık fiili çalışma süresi, aylık ortalama brüt ücret

İmalat sanayii (1)	Haftalık fiili çalışma süresi (Fazla mesai dahil)					Kişi başına aylık ortalama Brüt ücret (YTL.)				
	(Saat)									
	2004 (I)	2004 (II)	2004 (III)	2004 (IV)	2005 (I)	2004 (I)	2004 (II)	2004 (III)	2004 (IV)	2005 (I)
Toplam	46,3	46,5	45,9	46,6	45,6	1 001	1 003	1 034	1 083	1 114
Kamu	44,0	44,1	43,1	45,0	42,5	1 574	1 576	1 568	1 768	1 806
Özel	46,5	46,8	46,2	46,7	45,9	944	945	978	1 017	1 054

(1) Ücretli çalışan sayısı 10 ve daha fazla olan işyerleri kapsamıştır

Avrupa'da şirketlerin değişen görünümü

Avrupa Birliği yaşadığı ekonomik zorlukları şirketleri değişime tabi tutarak aşmaya çalışacak. Bu değişimin temel ayağını muhasebe ve denetim konuları oluşturacak. Özellikle küresel finansal raporlama ve denetim standartları şirketlerin değişim gücünü artırmada önemli bir beklenti oluşturuyor.

Avrupa Komisyonu'nun iç Piyasalar ve Hizmetler Departmanı Komisyon üyesi Charlie McCREEVY, İrlanda Muhasebe Meslek Kuruluşu'nun Genel Kurulunda, yaptığı konuşmada, Avrupa'daki şirketlerin görünümünün nasıl değiştiğini, AB'nin karşı karşıya olduğu ekonomik zorlukları özellikle muhasebe, denetim ve kurumsal yönetim alanlarını ele alarak değerlendirdi.

Avrupa bir dizi zorlukla karşı karşıya. Rekabet edebilirliği, büyüme oranını ve istihdam düzeyini artırması gerekmektedir. Daha yenilikçi, daha girişimci hale gelmeli ve yaşanan nüfus ve bunun emeklilik maaşları ve sağlık sistemleri üzerindeki baskıların üstesinden

gelmenin yolları bulunmalı. Hiç şüphesiz bunun için güçlü ve dinamik bir finansal sektöre sahip olmak gerekmektedir. Derin, likit ve yenilikçi sermaye piyasaları şirketlerin büyümelerini sağlayan sermayeyi onlara temin etmekte. Gerçek bir Avrupa Finansal Pazarı oluşturmak için çok uzun bir yol kat edildi. Entegrasyon, bir çok sektörde uygulanmakta. Bu sektörler, toptancı piyasaları; menkul kıymetler piyasaları, takas ve hesaplaşma gibi finansal piyasalarının altyapılarıdır

Daha fazla ilerleme için, ne pahasına olursa olsun, ekonominin boğulmasından kaçınılmalı ve kanıtlanmış katma değere sahip düzenleyici girişimlerin uygulanması sağlanmalı. Girişimciliği engelle-

yen bürokrasiden kaçınılmalı. AB şirketlerinin küresel zorlukları karşılması ve uluslararası bağlamda rekabetçi olmaları gerekmektedir. Bu durum, Avrupa Komisyonu'nun özellikle ABD ile finansal piyasalar, kurumsal yönetim, denetim ve muhasebe alanlarında verdiği, düzenleyici diyalogun geliştirilmesi konusunda taahhüdüdür.

Muhasebe ve Denetim: Düzenleyiciler için Küresel Zorluk

Muhasebe ve denetim konuları, şüphesiz, politikacıların gündemlerinin en üstüne çıktı ve geçen 2-3 yıl boyunca, hem AB'de hem de ABD'de yaşanan finansal skandallar nedeniyle, bu konulara daha fazla önem verilmeye başlandı. Bu alanlar, düzenleyicilerin şirketleri boğmadan, kontrolleri arttırmaya

çalışarak, doğru dengeyi bulmaya çalıştığı alanlar Hesapların doğruluğu gibi, finansal tabloların tamlığı, tutarlılığı ve doğruluğu da çok önemli. Eğer denetim zayıfsa veya hesaplar sağlıklı değilse, büyük ekonomik ve finansal zarar doğar ve bu zarar, piyasaların küreselliği ve çabuk yayılma nedeniyle sadece Avrupa’da değil tüm dünyada görülür.

Piyasaların bu karşılıklı ilişkisi, Avrupa Birliğinin beş yıl önce neden uluslararası muhasebe standartlarını seçtiğinin birincil nedeni. Borsada işlem gören yaklaşık 8,000 Avrupa şirketi 2005 yılı hesapları için finansal tablolarını Uluslararası Muhasebe Standartlarına (IAS) göre hazırlamakta. Bu hareket, muhasebe standartlarının uluslararası yakınsamasını teşvik ettiği ve

Avrupa sermaye piyasalarını çekici kıldığı için yapılmakta. Fakat daha önemlisi, Avrupa şirketlerinin IAS’nin kabul edildiği diğer piyasalara girişini kolaylaştırmasıdır.

Küresel Standartlarda Yakınsama ve Eşitlik

Avrupa Komisyonu, her zaman küresel standartların güçlü bir sa-

yunucusu. Gerçek küresel standartlar için Uluslararası Muhasebe Standartları temel alınırken, akıldan çıkartılmaması gereken, US GAAP’nin (ABD’nin Genel Kabul Görmüş Muhasebe Kuralları) dünyanın en büyük sermaye piyasasında, ABD’de oynadığı rol. Muhasebe standartlarının tam olarak aynı şekilde uygulanması gerekmekte, fakat farklılıklar mümkün ol-

du -

ğu kadar daraltılmalı ki herkes birbirinin standardını eşit biçimde tanıyabilsin. Mesela, ABD’de kayıtlı yaklaşık 250 Avrupa şirketi tek bir hesap seti hazırlarsa, bunlar için maliyetler azalabilir.

IAS ile US GAAP’de teknik yakınsamanın gerçekleşmesi ileriye dönük atılacak önemli bir adım.

Fakat bu yakınsama bu noktada kalmamalı. Muhasebe standartlarının eşitliğinin açık ve sürekli tanınması gerekmektedir. Yapılan görüşmeler sonucunda Avrupa Komisyonu ve SEC (ABD Menkul Kıymetler Piyasası) en erken 2007’de ve 2009’dan geç olmayacak şekilde mütakabat şartını ortadan kaldırmak için yol haritası üzerinde bir anlaşmaya ulaştı.

Muhasebe Standartlarının Yorumlanması: Uygulayıcılar için Zorluk

SEC, ayrıca, mutabakat şartının kaldırılması için AB’de tutarlı IAS uygulamasının önemini altını çiziyor. Bu, şartın daha sonra olmasından çok yakında kalkıp kalkmayacağı açısından kilit olacak. IAS’ın tutarlı uygulaması AB içindeki ilgili tarafların hepsi için çok önemli.

Bunun için, “Avrupa Forumu” üzerinde çalışıyoruz. Bu forum;

düzenleyiciler, standart kurucuları, hazırlayıcılar ve meslek mensuplarını bir araya getirecek.

Çabuk cevap verecek bir sisteme ihtiyaç duyulmakta. Yorumlayıcı kuruluşlara kademeler eklemek istenmiyor. Uluslararası Muhasebe Standartları ilkesel temelli ve öyle

BİLANÇO

de kalmalı. Sorunları tanımlayan ve analiz eden olası bir Avrupa Forumu bir filtre gibi etkili bir biçimde hareket edebileceğinden yararlı görülmekte, böylece Uluslararası Finansal Raporlama Yorumlama Komitesi'ne (IFRIC) rehberlik gerektiren konulara yoğunlaşmalarına izin verecek.

Hiçbir detaylı mevzuat ya da detaylı standart, tutarlı ve koordineli yürütmenin ve uygulamanın yerine geçemez. AB içindeki icra kuruluşlarının, mevzuatı yürütürken ve ya uygularken işbirliği içinde ve koordineli davranması gerekmektedir. Sistem, bu yılın sonuna kadar yerine oturtulmalı.

Denetim: 8. Direktif ve PCOAB (ABD Halka Açık Şirketler Muhasebe Gözetim Kurulu) ile İşbirliği

Düzenleyiciler, şüphesiz, yaşanan skandallardan sonra güveni yeniden sağlamak için denetim mesleği üzerindeki kontrolleri sıkılaştırmak için hareket etmekte. Komisyon, yorulmak bilmez bir biçimde Sarbanes-Oxley Yasasının darbesini yumuşatmaya çalışmakta, özellikle de ABD Halka Açık Şirketler Muhasebe Gözetim Kurulu'nun (PCAOB) ABDli denetim firmaları dışındaki firmalara karşı yaptığı gözetimde bir işbirliği yaklaşımı geliştirmek için çalışmakta.

PCAOB, kurumsal skandallara ABD'nin yanıtının bir parçası ola-

rak kuruldu. AB'de, farklı mevzuat ve kültürel geleneklere atıfta bulunan 25 üye devlet için oluşturulmuş bir çözüm geliştirildi. Tamamlanmaya çok yakın olan, Kanuni Denetim hakkında 8. Şirket Hukuku Direktifi'nin geleceği Üye Devletler içinde kamu gözetimi ilkelerini oluşturacak. Üye Devletler, Avrupa Komisyonu, Kamu Gözetimi Kuruluşları, Avrupa'nın çözümünü işler kılmalı ve ABD'deki kamu gözetim organı ile güçlü bağlar kurmalı.

Sağlam ve koordineli bir kamu gözetimi, muhasebe ve denetim mesleğinin son yıllarda kaybettiği güvenilirliği geri kazanmasına yardımcı olabilir. Fakat bu yeterli değil, meslek, aynı zamanda zorunlu olarak, kalite güvence sistemlerini geliştirmeyi sürdürmeli.

Diğer bir önemli konu da denetçilerin bağımsızlığı. Bağımsızlık, objektif ve güvenilir denetçi raporlar yayınlanmasını sağlayan en önemli araç. Buradaki en zor nokta, denetim müşterisine sağlanan denetim dışı hizmetlerin boyutu. ABD'de bu konudaki tartışmalar açık. Bu durumun AB içinde abartılı bir biçimde oynanmayacağından kaygı duyulmakta ve 8. Direktif konusundaki müzakerelerde masadaki uzlaşının dengeli olduğu düşünülmekte.

İş dünyası, zorunlu bir yükümlülük olarak getirilecek, denetim komitesi konusunda kaygılı. Bu

konuda bazı esneklikler belirlenmiş olsa da borsada işlem gören şirketler için, bir denetim komitesinin işlevi denetçinin bağımsızlığının korunmasına önemli ölçüde katkıda bulunabilir. Şirket yönetimi, denetçinin yargısı üzerinde aşırı etkide bulunmamalı. Denetçiler, emin olmalı fakat şirketlerin baskısına razı olmamalı. Ortaklar veya kıdemli yöneticiler genç ve hırslı denetçilere bunun bir denetimi yürütmenin yolu olduğunu göstermek zorunda.

Son olarak, denetçi sorumluluğunu sınırlandırma sorunu bulunmaktadır. Denetçiler yeni denetimler üstlenmekten sakınırlar çünkü sınırsız sorumluluktan korkarlar. İç Pazar üzerindeki potansiyel etkisi belirtildiğinde, AB düzeyinde bu konuda harekete geçme ihtiyacının analizi lehine tartışmalar görülebilir.

Kurumsal Yönetişim/Şirket Hukuku

Kurumsal yönetişim muhasebe ve denetimle yakından ilişkili. Kurumsal yönetişimin şeffaflığını artırmak konusunda, muhasebe direktifleri bağlamında çalışmalar yapılmakta. Avrupa Komisyonu, borsada işlem gören şirketlerin yıllık bir kurumsal yönetişim tablosu çıkarması gerektiğini önerdi. Teklif, bir Avrupa kurumsal yönetişim kuralı belirtmemekte, fakat borsada kayıtlı şirketlere, şirket yönetimiyle ilgili uygulamalarını yıllık olarak yayınlamayı gerekli

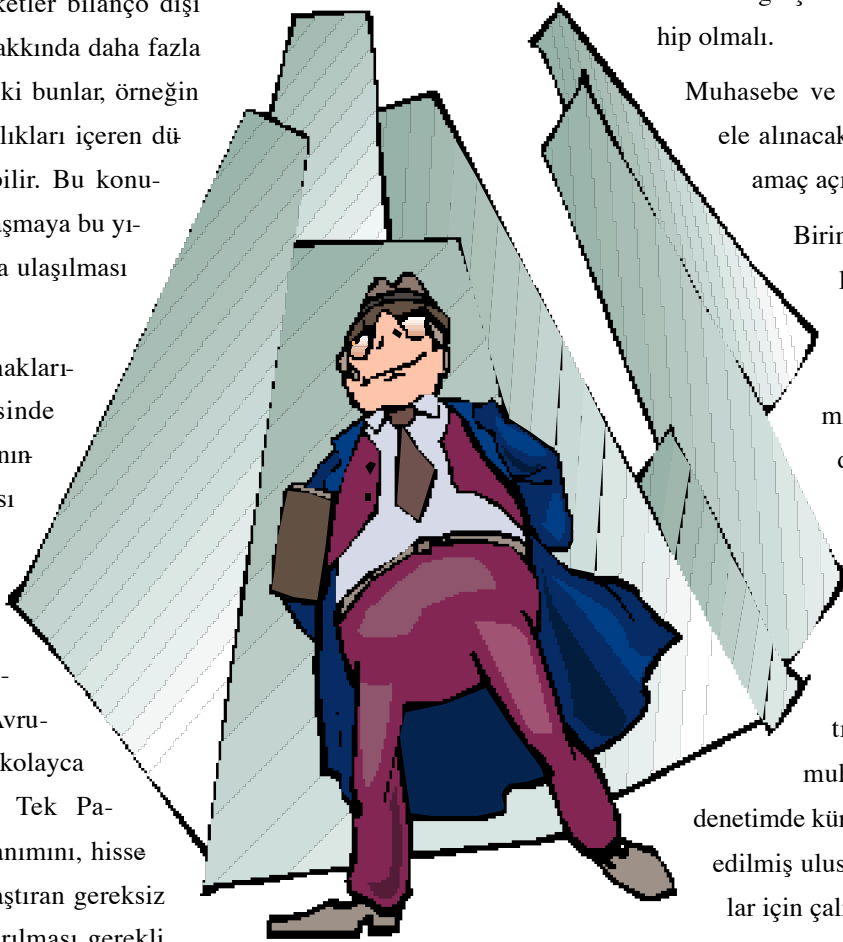
kılmakta ki böylece, hissedarlar aktif olarak hissedarlar toplantılarına katılabilirsin.

Bu teklif, borsaya kayıtlı şirketlerin iç kontrol sistemleri hakkında daha fazla bilgi sağlamalarını gerektiriyor. Fakat Sarbanes-Oxley Yasası ile karşıtlık olması durumunda bu gibi kontrollerin test edilmesi zorunlu kılmamakta. Aynı doğrultuda, şirketler bilanço dışı düzenlemeler hakkında daha fazla bilgi sağlamalı ki bunlar, örneğin özel amaçlı varlıkları içeren düzenlemeler olabilir. Bu konudaki politik anlaşmaya bu yılın sonbaharında ulaşılması beklenmekte.

Hissedarların haklarının, sınır ötesinde kullanılması alanında değer katması gereken önemli bir yeni girişime dönüşümlü. Hissedarlar tüm Avrupa'da haklarını kolayca kullanabilecek. Tek Pazar'ın tam kullanımını, hissedarlar için zorlaştıran gereksiz engellerin kaldırılması gerekli. Uzaklıkları azaltmak ve iletişimin tamamen artırılması için yeni teknolojilerin kullanılması için doğru çerçevenin yaratılması zorunlu. Bu durum, Avrupa'da daha büyük bir hissedar katılımına izin verilmesi için gerekli koşulların yeter-

liliğini sağlamaya yardımcı olacak. Ancak, AB içinde kurumsal yapıların radikal bir yeniden çalışılmasına neden olmayacak. Yapılmaya çalışılan, hissedarların haklarını bilmeleri ve anlamaları sağlanarak, gerektiğinde bunları kullanabilmelerini sağlamak.

Bununla birlikte, düzenlemede

aşırıya kaçılması için dengeyi düzgün tutmak gerekiyor. Bu konuda müzakereler başlatıldı. Buna, tüm tarafların katılımı beklenmekte.

Sonuç

Daha iyi bir düzenleme, daha açık

bir ekonomi ve yakınsanmış küresel bir yönetmeliğe sahip olunacağına dair bir inanç bulunmakta. Tüm yeni politika girişimleri tam müzakere ve etkili bir değerlendirme ile önden sürdürülmeli. Bu gibi değerlendirme mevzuata alternatiflerin olup olmadığını ve hatta AB düzeyinde bir harekete ihtiyaç olup olmadığını analiz etmeli. Her mevzuat gerçek katma değere sahip olmalı.

Muhasebe ve denetim alanları ele alınacak olursa iki temel amaç açıktır:

Birincisi, bağımsız fakat hesap verebilir ve şirketin gerçekleri ile teması geçen, standart belirleyenler tarafından kabul edilen, mümkün olduğu kadar çok ülkeden katılımcılar ile hem muhasebe hem de denetimde küresel olarak kabul edilmiş uluslararası standartlar için çalışmak.

İkinci olarak, özellikle kabul edilmiş yol haritasının AB ve ABD dağıtımını sağlayarak küresel muhasebe standartlarında yakınsama ve denklik için çalışmak.

Tüm bunlar için yapılması gereken çok iş bulunmakta.

Yatırımcıyı yanlış yönlendirmeye tazminat

Yatırımcıları yanlış yönlendirmekle suçlanan Amerikan yatırım bankaları yüklü tazminatlar ödemeye razı oldular. Dünyanın en büyük finansal hizmet şirketi olan Amerikan Citigroup ile yine önde gelen finans şirketlerinden olan J.P. Morgan Chase, 2001 yılı sonlarında iflas eden dev enerji şirketi Enron konusunda yatırımcıları yanlış yönlendirmiş oldukları savıyla aleyhlerinde açılmış olan davaların halli için sırasıyla 2 ve 2.2 milyar dolar tutarında tazminat ödemeyi kabul ettiler.

2001 yılı sonlarında iflas ederek yatırımcıların yaklaşık 40 milyar dolar kaybetmesine yol açan **Enron** şirketinde yaşanan muhasebe yolsuzluğuna yardımcı olmakla suçlanan ve bu nedenle **Enron** hisselerine para yatırmış olan bireysel ve kurumsal yatırımcılar tarafından mahkemeye verilmiş olan **Citigroup** finansal hizmet firması, davalarından vazgeçmeleri karşılığında bu yatırımcılara 2.0 milyar dolar tazminat ödemeyi kabul etti.⁽¹⁾

Citigroup şirketinin bu kararı almasının hemen ardından bir

diğer dev yatırım danışmanlığı firması olan **J.P. Morgan Chase** de davalarından vazgeçmeleri karşılığı, vaktiyle danışmanlık hizmeti verdiği Enron yatırımcılarına 2.2 milyar dolar ödemeye razı oldu.

Citigroup ile **J.P. Morgan Chase**'in yapacak olduğu bu ödemeler, halen aralarında **Lehman Brothers** ve **Bank of America** gibi danışmanlık firmaları ile bankaların bulunduğu kurumların Enron yatırımcılarına daha evvelce ödemeyi kabul etmiş oldukları 492 milyon dolar tutarındaki tazminat toplamı

na önemli bir katkıda bulunacak ve böylece **Enron**'un iflasında zarar gören yatırımcılar için oluşturulan tazminat toplamı 4.7 milyar dolara yükselecek.

Citigroup ile **J.P. Morgan**'ın yatırımcılarla yapmış oldukları bu anlaşmalar halen **Enron** yatırımcıları ile en az dokuz yatırım danışmanlığı firması arasında süren davaların da bir an önce uzlaşma ile sona erdirilmesine katkıda bulunacak.

Emeklilik fonlarının ve üniversitelerin ağırlıkta olduğu **Enron** hissedarları, şirketin batması

üzerine bankaları ve danışmanlık şirketlerini, **Enron**'a, mali tablolarını cilalamakta ve kağıt üzerinde ortaklıklar kurmakta yardımcı olmakla suçlanmışlardı.

Citigroup ile **Enron** yatırımcıları arasında varılan tazminat anlaşmasının yürürlüğe girebilmesi ve yatırımcıların hisseleri ne düşen parayı alabilmeleri için varılan anlaşmanın **Houston** Federal Bölge Mahkemesi tarafından onaylanması gerekiyor.

Ödenecek paranın yüzde 8 ila 10'unun mahkeme masraflarına gideceği tahmin ediliyor. Yaklaşık 50 bin bireysel ve kurumsal yatırımcıya, ayrıca şirketin iflası sonucu zarar gören **Enron** çalışanlarına, bu verilecek tazminattan ödemede bulunulacağı tahmin ediliyor. Bu rıza anlaşması ile **Citigroup** bu olayda bir kusuru bulunmadığı iddiasını idame ettiriyor ve böylelikle de kendisini sıkıntıya sokan bir sorumluluktan kurtulmuş oluyor.

Citigroup'tan yapılan açıklamada şirketin yatırım danışmanlığı ve hisse senedi analizi hizmetleri ile ilgili olarak karşı karşıya kaldığı davalarla ilgili olarak karşılaşılabileceği maddi külfet-

leri karşılayabilecek miktarda nakit rezervlere sahip bulunduğu bildiriliyor. Bu alanda şirket için en büyük parasal tehdit, iflas etmiş olan İtalyan gıda şirketi **Parmalat**'tan kaynaklanıyor. Zira **Citigroup** bu şirketin bazı yöneticilerine, hissedarları yanıltacak karmaşık bazı işlemleri yapmakta yardımcı olmakla suçlanıyor. **Citigroup** uzunca bir süredir hissedarlarını yanıltan bazı firmalarla olan ilişkilerinden kaynaklanan skandalları çözüme kavuşturmaya çalışıyor. Örneğin Mayıs 2004 ayında, karını gerçeğe olduğundan 10.6 milyar Dolar fazla göstermiş olan dev telekomünikasyon firması **WorldCom** şirketi ile ilgili olarak bu şirketin yatırımcılarına 2.58 milyar Dolar ödemeyi kabul etmişti. Bugüne kadar **Wall Street**'deki yatırım danışmanlığı firmaları **WorldCom** hissedarlarına toplam 6.13 milyar dolar ödemede bulunmayı kabul etmiş bulunuyorlar. Bunlar arasında **WorldCom** hissedarlarına 2.0 milyar dolar ödemede bulunmayı kabul ederek rıza anlaşması imzalayan **J.P. Morgan Chase** Bankası da bulunuyor.

J.P.Morgan Chase Bankası iki yıl öncede yine **Enron**'la ilgili olarak aleyhinde açılan bir ceza davasını sonuçlandırmak için 162.5 milyon dolar ödemede bulunmayı kabul etmişti. Bu davada Banka, **Enron**'un iflasına olumsuz katkıda bulunan bir dizi ortaklık ve işlemleri bir araya getirip finanse etmek ve firmanın taahhüt altına girdiği borçları yatırımcılardan gizlemiş olmakla suçlanmıştı.

Enron'un iflasında rol oynadığına inanılan sakat işlemlerin çoğu 'ön ödeme' olarak adlandırılıyor ve bunlar müfettişlerin iddiasına göre denizaşırı şirketlerle yapılan mal alışverişleri imiş gibi gösterilen borçlanmalardan fazla farklı bir şey değil.

J.P. Morgan birkaç yıl boyunca, aralarında, en sonunda **Mahonia** isimli bir denizaşırı kurumun **Enron**'a 2.6 milyar dolar borç vermesi ile sonuçlanmış olan yedi 'ön ödeme' düzenlemesine katkıda bulunmuş olmakla suçlanmıştı. (Müfettişlerin saptamalarına göre benzer düzenlemeler altında, **Citigroup** da 3.8 milyar dolar borç vermişti.)⁽²⁾

(1) The New York Times, 10 Haziran 2005

(2) The New York Times, 15 Haziran 2005

BİLANÇO

Enflasyonda mevsimsel seyir

Haziran ayında Üretici Fiyatları Genel Endeksinde bir önceki aya göre yüzde -0,48 düşüş, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 1,89, bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 4,25 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 12,78 artış gerçekleşti. Endekste kapsanan toplam 751 maddeden, 190 maddenin ortalama fiyatlarında değişim olmazken, 228 maddenin ortalama fiyatlarında artış, 333 maddenin ortalama fiyatlarında ise düşüş gerçekleşti. Üretici fiyatlarında sektörler itibariyle bakıldığında -3,37'lik tarım sektöründeki gerileme önemli bir paya sahip oldu.

Haziran ayında Tüketici Fiyatları Genel Endeksi bir önceki aya göre yüzde 0,10, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 2,59 bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 8,95 ve oniki aylık ortalamalara göre yüzde 8,69 artış gerçekleşti. Endekste kapsanan toplam 423 maddeden, 86 maddenin ortalama fiyatlarında değişim olmazken, 192 maddenin ortalama fiyatlarında artış, 145 maddenin ortalama fiyatlarında ise düşüş gerçekleşti. Ana harcama grupları itibariyle gıda ve alkolsüz içeceklerde 1,63 oranında gerileme yaşandı.

ÜFE	HAZİRAN 2005 (2003=100)	HAZİRAN 2004 (1994=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	-0,48	-1,05
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	1,89	8,14
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	4,25	10,53
(01.07.2004-30.6.2005) - (01.07.2003-30.6.2004) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	12,78	13,73

TÜFE	HAZİRAN 2005 (2003=100)	HAZİRAN 2004 (1994=100)
Bir önceki aya göre değişim oranı (%)	0,10	-0,13
Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim oranı (%)	2,59	3,05
Bir önceki yılın aynı ayına göre değişim oranı (%)	8,95	8,93
(01.07.2004-30.6.2005) - (01.07.2003-30.6.2004) 12 aylık ortalamalara göre değişim oranı(%)	8,69	16,51

		2005						2004					
		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
ÜFE	Bir önceki aya göre değişim	-0,41	0,11	1,26	1,21	0,20	-0,48	-1,52	0,79	1,85	3,23	0,75	0,13
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	-0,41	-0,30	0,96	2,18	2,38	1,89	6,50	7,33	9,31	12,84	13,69	13,84
TÜFE	Bir önceki aya göre değişim	0,55	0,02	0,26	0,71	0,92	0,10	0,22	0,58	0,94	2,22	1,54	0,45
	Bir önceki yılın Aralık ayına göre değişim	0,55	0,57	0,83	1,55	2,49	2,59	3,28	3,87	4,85	7,18	8,83	9,32

Dünya ekonomisi

Tarım AB'yi sarstı

İngiltere, Avrupa Birliği'nden alacağı 45 milyon euronun dondurulmasına karşı çıkararak, tarım politikasının yeniden müzakere edilmesini istedi. Tarım teşviklerinden en çok yararlanan Fransa ise buna karşı çıktı. AB'nin lider ülkelerinin ulusal çıkarları Birlik çıkarının önüne geçti.

Avrupa Birliği'nin 16-17 Haziran'da gerçekleşen ve tam bir başarısızlıkla sonuçlanan zirvesi, AB'nin geleceğini tartışmaya açarken, doların önünü açtı Avrupa Birliği'nde tartışmaların özünde, üye ülkelerin bütçeye yapacağı katkılar ve İngiltere'ye yapılacak geri ödemeler bulunuyor. AB'den aldığı geri ödemelerden taviz vermeye yanaşmayan İngiltere, ödemelerin dondurulması önerisini reddetti. İngiltere ödemelerin dondurulması yerine, tarım teşvikleri konusunda reforma gidilmesini istedi. İngiltere'nin 2013'e kadar AB'den alacağı geri ödemelerin toplam tutarı yaklaşık 45 milyar euro olarak hesaplanıyor. Tarım teşviklerinden en çok

yararlanan Fransa, 2002'de imzalanan ortak tarım politikasının yeniden müzakere edilmesine karşı çıkıyor AB'de tarıma verilen teşvikler bütçenin yüzde 40'dan fazlasını kapsıyor

ABD'de açıklanan ekonomik göstergelerdeki olumsuzlukla uluslararası piyasalarda değer kaybeden dolar, AB'de yaşanan krizle tekrar güçlenmeye başladı.

Çin Avrupa ve ABD'de ünlü markaları satın alarak bu ülkelerde önemli yatırımlara girmeye başladı.

Erdemir özelleştirmesiyle de ilgilenen dünyanın en büyük çelik üreticisi Mittal CEO'su ve Yönetim Kurulu Başkanı Lakshmi Mit-

tal, hızla büyüyen Çin'in çelik endüstrisi açısından yönlendirici olacağını söyledi. Mittal, küresel anlamda daha fazla konsolidasyonun gerekliliğine dikkat çekerek, bunun sektörün daha sağlıklı işlemesi açısından önemini vurguladı.

New York'ta çelik endüstrisine ilişkin gerçekleştirilen bir konferansta konuşan Mittal, dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisine sahip olan Çin'in sektörün geleceği açısından önümüzdeki yıllarda önemini koruyacağını belirtti. Çin'in özellikle son üç yılda hızlı büyüme kaydettiğine dikkat çeken Mittal, Çin'in artan talebinin küresel pazarın 70'li yıllardan sonra ilk kez yüzde 5 büyümesini sağla-

BİLANÇO

dığını söyledi. Büyümenin sürüp sürmeyeceğinin üzerinde durulması gerektiğini belirten Mittal, “Çin’de çelik tüketimi kişi başına yaklaşık 200 kilogram düzeyinde, bu en fazla 500 kilograama kadar ulaşiyor. Ancak bu rakam Japonya’da yaklaşık 700, Tayvan ve Kore’de ise 900 kilogram seviyesinde bulunuyor. Çin’in petrol talebinin önümüzdeki 3-5 yılda hızlı büyümesi bekleniyor” diye konuştu.

Mittal, Çin’in yakında yerli ihracatçı haline gelebileceğini, Çin hükümetinin kapasite artırımında ki sıkı kontrolü nedeniyle Çin tehdidi konusunda az kaygı duyduğunu söyledi. Lakshmi Mittal, Çin’in demir cevheri ithalatına bağımlılık ve yüksek enerji harcamaları gibi dezavantajlara sahip olduğunu belirterek Çin’in doğal bir çelik ihracatçısı olmadığını altını çizdi.

Çin’li petrol şirketi CNOOC, ABD’li petrol üreticisi Unocal’ı satın almak için nakit 18.5 milyar dolarlık teklifte bulundu. CNOOC’nin teklifine yanı veren ABD’li şirket, öneriyi değerlendirme altına alacaklarını ancak yönetim kurulunun Chevron’la anlaşma taraftarı olduğunu ifade etti.

Chevron, Nisan ayında nakit ve hisse karşılığı yaklaşık 16.4 milyar dolarlık bir teklifte bulunmuştu. Üst düzey bir Chevron yetkilisi, satın alım anlaşmasının Ağustos’tan itibaren mutlu sonla bitebi-

leceğini, Unocal Sözcüsü ise birleşmenin yıl sonuna kadar hayata geçeceğini kaydediyor.

CNOOC Yönetim Kurulu Başkanı Fu Chengyu, teklifin kabul edileceğinden emin olduklarını belirtti. CNOOC, Unocal’ı ikna ettiği takdirde, söz konusu satın alım anlaşması, bir Çin’li şirketin gerçekleştirdiği en büyük denizaşırı birleşme olacak.

Dünyanın en büyük ekonomisine sahip olan ABD’de cari işlemler açığı yılın ilk çeyreğinde 195 milyar dolara yükselerek rekor kırdı. Beklenti açığının 190 milyar dolar düzeyinde gerçekleşeceği yönündeydi. Böylece cari açık, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’nın yüzde 6.4’üne çıktı. Yapılan hesaplamalara göre, cari açığın kapatılabilmesi için ABD’ye her gün 2.1 milyar dolar net sermaye girişi olması gerekiyor.

ABD Ticaret Bakanlığı, 2004 dördüncü çeyrek cari açık rakamını 187.9’dan 188.4 milyar dolara revize etti. İlk çeyreğe ait verinin beklentilerin hemen üzerinde gelmesinde, mal ticaretinden kaynaklanan açığın büyümesi ve hükümetin dış ülkelere yaptığı bağışlar etkili oldu. Mal ticaretindeki açık ilk çeyrekte 4.1 milyar dolar artışla 186.3 milyar dolara yükseldi. Bağışlar ise, ağırlıklı olarak tsunami felaketi sonrası Asya’ya yapılan yardımlardan oluşuyor.

ABD Merkez Bankası (Fed) Başkanı Alan Greenspan, cari açığın

piyasa güçleri tarafından çözülebileceğini belirterek, ABD ekonomisi için ciddi bir sorun olmadığını söylemişti.

Uzmanlar, veriler doğrultusunda Euro/dolar paritesinin yukarı yönlü hareketinin devam edeceğini belirtiyor. Cari açık 2004 yılında yüzde 26 artışla 668.1 milyar dolara yükselerek rekor kırmıştı.

Uluslararası Para Fonu Başkanı Rodrigo Rato, küresel dengesizliklerin dünya ekonomisini tehdit ettiğini belirterek; ABD’nin ilk üç ayda 195 milyar dolara ulaşan cari açığına karşı hızlı önlem geliştirmesini istedi. Rato, Kanada’nın başkenti Ottawa’da yaptığı konuşmada, Bush yönetiminin genişleyen cari açığı uzun vadede sürdürülemediğini sürdürmeyeceğini belirterek; ABD yatırım araçlarına ilgi gösterenlerin yarın bu isteği kaybedebileceğini kaydetti. ABD’de cari açığın kapatılması için günlük sermaye akışının 2.1 milyar dolar düzeyinde olması gerekiyor.

Rato, ABD’ye yönelik ilginin azalması halinde doların ani bir değer kaybına uğrayabileceğini, döviz ve sermaye piyasalarında düzenin bozulabileceğini ve faiz oranlarında ani sıçramalar gözlemlenebileceğini dile getirdi. Şu an için ABD’ye gösterilen ilgide azalma olduğuna işaret eden bir durum olmadığını vurgulayan Rato, şartların değişebileceği uyarısında bulundu

Vergi İstatistikleri

GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİNİN (1) GAYRİSAFİ YURTIÇİ VE GAYRİSAFİ MİLLİ HASILAIÇİNDEKİ PAYLARI (1968 - 2004)					
YILLAR	VERGİ GELİRLERİ(1) MİLYON TL 1	GSYİH (2) MİLYON TL 2	VERGİ YÜKÜ (%) 1/2	GSMH (2) MİLYON TL 3	VERGİ YÜKÜ (%) 1/3
1968	16.239,5	163.515,1	9,9	163.892,7	9,9
1969	19.114,0	182.759,9	10,5	183.356,2	10,4
1970	23.002,9	205.566,8	11,2	207.814,8	11,1
1971	31.424,5	255.061,0	12,3	261.072,6	12,0
1972	39.012,9	304.862,4	12,8	314.139,6	12,4
1973	51.957,8	383.471,0	13,5	399.088,6	13,0
1974	65.156,5	520.008,7	12,5	537.677,6	12,1
1975	95.008,8	674.129,8	14,1	690.900,8	13,8
1976	127.055,2	856.952,0	14,8	868.065,8	14,6
1977	168.248,7	1.096.484,7	15,3	1.108.270,7	15,2
1978	246.419,7	1.632.392,3	15,1	1.645.968,5	15,0
1979	405.483,7	2.850.589,7	14,2	2.876.522,9	14,1
1980	749.849,4	5.230.617,5	14,3	5.303.010,2	14,1
1981	1.190.203,8	7.901.027,1	15,1	8.022.745,3	14,8
1982	1.522.329,2 (3)	10.492.186,4	14,5	10.611.859,2	14,3
1983	1.934.491,9	13.905.812,7	13,9	13.933.008,1	13,9
1984	2.372.211,1	21.997.145,5	10,8	22.167.739,9	10,7
1985	3.829.117,0	35.095.480,8	10,9	35.350.318,4	10,8
1986	5.972.033,9	51.079.323,8	11,7	51.184.759,3	11,7
1987	9.051.003,1	74.721.925,2	12,1	75.019.388,0	12,1
1988	14.231.761,2	129.224.504,6	11,0	129.175.103,7	11,0
1989	25.550.319,8	227.324.008,1	11,2	230.369.937,1	11,1
1990	45.399.534,3	393.060.170,5	11,6	397.177.547,4	11,4
1991	78.642.770,2	630.116.960,5	12,5	634.392.841,1	12,4
1992	141.602.093,8	1.093.368.044,8	13,0	1.103.604.908,9	12,8
1993	264.272.936,4	1.981.867.095,5	13,3	1.997.322.597,4	13,2
1994	534.888.082,4 (4)	3.868.429.189,0	13,8	3.887.902.916,5	13,8
1994	587.760.247,7 (5)	3.868.429.189,0	15,2	3.887.902.916,5	15,1
1995	1.084.350.504,0	7.762.456.071,3	14,0	7.854.887.166,7	13,8
1996	2.244.093.829,9	14.772.110.189,0	15,2	14.978.067.283,0	15,0
1997	4.745.484.021,0	28.835.883.135,0	16,5	29.393.262.147,0	16,1
1998	9.228.596.187,3	52.224.945.129,0	17,7	53.518.331.580,0	17,2
1999	14.802.279.916,3	77.415.272.000,0	19,1	78.282.966.809,0	18,9
2000	26.503.698.413,3	124.583.458.276,0	21,3	125.596.128.755,0	21,1
2001	39.735.928.149,7	178.412.438.499,0	22,3	176.483.953.021,0	22,5
2002	59.631.867.852,1	277.574.057.483,0	21,5	275.032.365.953,0	21,7
2003	84.316.168.755,7	359.762.925.944,0	23,4	356.680.888.222,0	23,6
2004	101.061.191.000,0	430.511.476.968,0	23,5	428.932.343.026,0	23,6

(1)Yalnız Genel Bütçedeki Vergi Gelirlerini Kapsar. Sosyal Güvenlik Katkı Payları Hariçtir.
(2) Cari Fiyatlarla (Yeni Seri)
(3) 12 Aylık (Mali Yıl 1 Ocak - 31 Aralık Olarak Uygulanmaya Başladığından, 10Aylık Olan Tahsilat Mukayese İçin 12 Aylığa Dönüştürülmüştür.)
(4) EDV, NAV ve EMTV Hariç
(5) EDV, NAV ve EMTV dahil
NOT: 2004 Yılı Bütçe Kanununda ve önceki Yıllarda Red ve İadeler Vergi Gelirleri İçerisinde Yer aldığından, 2004 Yılı Rakamlarında da Red ve İadeler Dahil Edilmiştir.

Kaynak : Gelirler Genel Müdürlüğü

Bütçe Gerçekleşmeleri

Bazı Konsolide Bütçe Gelirleri Kümülatif Gerçekleşmeleri	Ocak - Mayıs (Milyon YTL)			2005 Yılı Bütçe Hedefi
	2004	2005	Artış (yüzde)	
Gelirler	42.554	51.064	16.6	126.490
Genel Bütçe Gelirleri	41.642	50.056	16.8	124.330
Vergi Gelirleri	33.995	40.625	16.3	106.617
Gelir, Kar ve Ser. Kazanç üzerinden Alınan Vergiler	11.144	12.136	8.17	26.408
Gelir Vergisi	6.792	7.607	10.7	18.413
Gelir Vergisi Terkifatı	5.891	6.595	10.6	
Kurumlar Vergisi	4.353	4.529	3.88	7.995
KVK Göre Alınan Geçici Vergi	3.790	4.216	10.1	
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	585	749	21.8	1.267
Motorlu Taşıtlar Vergisi	543	1.040	47.7	2.100
Dahilde Mal ve Hizmetlerden Alınan Vergiler	14.919	18.648	19.9	53.586
Dahilde Alınan KDV	4.505	4.681	3.75	13.825
Özel Tüketim Vergisi	9.129	11.671	21.7	36.562
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergileri	563	719	21.6	1.187
Mal ve Hizmetlerden Alınan Diğer Vergiler	742	1.256	40.9	3.099
Dış Ticaretten Alınan Vergiler	6.044	7.161	15.5	20.314
İthalat Vergileri	5.619	6.598	14.8	18.699
Vergi Dışı Gelirler	6.999	8.768	20.1	17.238
Katma Bütçe Gelirleri	913	1.007	9.33	2.160
Harcamalar	53.986	54.854	1.58	155.628

EKONOMİK VERİLER

	2004	2003	2002	2001	2000	1999
GSMH (Cari fiyatlarla Trilyon TL)	428.932	356.681	275.032	176.484	125.596	78.283
GSMH (milyon dolar)	299.475	239.235	179.898	145.693	200.002	185.267
GSMH (Değişim Hızı 1987 fiyatlarıyla %)	9.9	5.9	7.9	-9.5	6.3	-6.1
Kişi başına GSMH (ABD Doları)	4.172	3.383	2.598	2.123	2.965	2.879
Üretim Endeksi	119.7	109.0	100.5	92.1	101	95.6
Toplam İhracat (Milyon/Dolar)	62.774	46.877	35.081	31.334	27.775	26.587
Toplam İthalat (Milyon/Dolar)	97.161	68.734	50.832	41.399	54.503	40.671
Dış Ticaret Dengesi (Milyon/Dolar)	-34.388	-21.856	-15.751	-10.065	-26.728	-14.084
İhracatın İthalatı Karşılama Oranı %	64.6	68.2	69.0	75.7	51.0	65.4
İşsizlik Oranı (%)	10.3	10.5	10.6	8.5	6.6	7.7
İç Borç Stoku (Trilyon TL)	224.483	194.387	149.869	122.157	36.421	23.005
Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar Yeni Tanım)	153.160	145.805	130.353	895	118.802	103.025
Konsolide Bütçe Dış Borç Stoku (Milyon/Dolar)	68.400	63.408	56.830	38.760	39.522	34.580
Cari İşlemler Dengesi (Milyon/Dolar)	-15.573	-6.808	-1.789	3.390	-9.819	-1.360

(Bin YTL)	2005		2004		2003
	10 Haziran	3 Haziran	31 Aralık	11 Haziran	26 Aralık
Emisyon	16.357.876	16.175.248	13.465.237	12.927.150	10.844.508
Para Arzı					
- M1	31.852.234	30.964.009	29.469.070	24.882.313	21.564.149
- M2	123.219.704	122.007.593	109.344.449	96.951.482	80.922.936
- M3	131.871.456	130.773.113	116.597.637	104.424.801	86.565.043
Yurtiçi Kaynaklı YTL Mevduat	115.507.531	114.106.771	103.240.239	89.578.091	75.677.074
- Vadeli Tasarruf	77.060.960	77.071.158	66.705.794	61.158.107	50.174.043
- Vadesiz Tasarruf	8.071.046	7.917.287	8.348.626	6.679.421	5.853.366
- Vadeli Ticari	14.306.510	13.972.426	13.169.585	10.911.062	9.184.744
- Vadesiz Ticari	8.253.958	7.768.969	8.671.897	5.940.638	5.580.690
- Resmi Mevduat	7.815.057	7.376.931	6.344.337	4.888.863	4.884.231
Kredi Stoku	97.893.474	96.352.954	82.514.275	68.463.212	51.748.279
- Tüm Banka Kredileri	97.893.474	96.352.954	82.211.975	68.160.912	51.748.279
- M.B. Kredileri	0	0	302.300	302.300	0
Bank. El. Tah. ve Bono	121.214.063	121.817.094	113.944.740	106.453.594	97.459.504

Mevzuat Değişiklikleri

- 01 Haziran 2005** (MÜKERRER) - İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun
- 04 Haziran 2005** - Yatırımların ve İstihdamın Teşviki Genel Tebliği (Seri No:2)
- 08 Haziran 2005** - 5361 Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ile Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun
- 2005/8844 Genel Yönetim Muhasebe Yönetmeliği
- Aracılık Faaliyetleri ve Aracı Kuruluşlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: V, No:80)
- Sermaye Piyasası Araçlarının Kredili Alım, Açığa Satış ve Ödünç Alma ve Verme İşlemleri Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri:V, No:81)
- 15 Haziran 2005** (MÜKERRER) - 2005 Mali Yılı Bütçe Uygulama Talimatı (Sıra No:13) (Tedavi Yardımı)
- 16 Haziran 2005** - Gümrük Genel Tebliği (Gümrük İşlemleri) (Seri No:37)
- Portföy Yöneticiliği Faaliyetine ve Bu Faaliyette Bulunacak Kurumlara İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: V, No: 82)
- Gayrimenkul Yatırım Ortaklıklarına İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VI, No: 18)
- Yatırım Fonlarına İlişkin Esaslar Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: VII, No: 26)
- 17 Haziran 2005** - Milli Emlak Genel Tebliği (Sıra No:295)
- İhracat, İhracat Sayılan Satış ve Teslimler ile Döviz Kazandırıcı Hizmet ve Faaliyetlerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (İhracat: 2005/8)
- 18 Haziran 2005** - Elektronik İmza ile İlgili Süreçlere ve Teknik Kriterlere İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- 20 Haziran 2005** - Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar ile Başbakanlık Hazine Müsteşarlığının 91-32/5 Sayılı Tebliğine İlişkin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Genelgesi (Sayı: 2005/2)
- 21 Haziran 2005** - 5362 Esnaf ve Sanatkarlar Meslek Kuruluşları Kanunu
- 5363 Tarım Sigortaları Kanunu
- 24 Haziran 2005** - Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Bütçe, Muhasebe ve İdari İşler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik
- 27 Haziran 2005** - Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 15 Sayılı Tebliğ-Konsolide Mali Tabloların Düzenlenmesi, Bağlı Ortaklık, Birlikte Kontrol Edilen Ortaklık ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 17 Sayılı Tebliğ-Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Standardında Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ
- Muhasebe Uygulama Yönetmeliğine İlişkin 19 Sayılı Tebliğ-Özel Finans Kurumlarının Kamuya Açıklanacak Mali Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Standardı
- 29 Haziran 2005** - Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

Vergi Takvimi

- 07.07.2005** - Haziran 2005 Dönemi Çeklere Ait Değerli Kağıtlar Vergisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 11.07.2005** - 16-30 Haziran Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 11.07.2005** - 16-30 Haziran Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.07.2005** - Haziran 2005 Dönemi Özel İletişim Vergisi Beyanı ve Ödemesi
- 15.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kesintisi Bildirimi ve Ödenmesi
- 15.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Gider Vergilerinin (BSMV) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Motorlu Taşıtların İlişkin Özel Tüketim Vergisi (Tescile Tabi Olmayanlar) Beyanı ve Ödenmesi
- 15.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Alkollü İçeceklere İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Tütün Mamüllerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 15.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Kolalı Gazozlara İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 20.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Damga Vergisinin Beyanı
- 20.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Damga Vergisinin Ödenmesi
- 20.07.2005** - İlan ve Reklam Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı
- 20.07.2005** - Nisan-Mayıs-Haziran 2005 Dönemine Ait Katma Değer Vergisi'nin Beyanı
- 20.07.2005** - Nisan-Mayıs-Haziran 2005 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Beyanı
- 20.07.2005** - Yarışma ve Çekilişler ile Futbol Müsabakalarına Ait Müşterek Bahislerle İlgili Veraset ve İntikal Vergisinin Beyanı ve Ödenmesi
- 20.07.2005** - 2004 Vergilendirme Dönemi B Bildiriminin Verilmesi
- 25.07.2005** - 1-15 Temmuz Dönemine Ait Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin Özel Tüketim Vergisi Beyanı ve Ödenmesi
- 26.07.2005** - 1-15 Temmuz Dönemine Ait Noterlerce Yap. Makbuz Karşılığı Öde. Ait Bildirimlerin Verilmesi ve Ödenmesi
- 26.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Kurumlar Vergisi Stopajı'nın Ödenmesi
- 26.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Ödemesi
- 26.07.2005** - Haziran 2005 Dönemine Ait Katma Değer Vergisi'nin Ödemesi
- 26.07.2005** - Nisan-Mayıs-Haziran 2005 Dönemine Ait Gelir Vergisi Stopajı'nın Ödemesi
- 26.07.2005** - Nisan-Mayıs-Haziran 2005 Dönemine Ait Katma Değer Vergisi'nin Ödemesi

BİLANÇO

Haziran 2005 Kronoloji

01 Haziran Hollanda halkının da yüzde 61.6'sı referandumda AB Anayasası'na hayır dedi.

02 Haziran Başbakan Erdoğan hükümette revizyona gitti. Devlet Bakanı Güldal Akşit'in yerine Nimet Çubukçu, Bayındırlık Bakanı Zeki Egezen'in yerine Faruk Nafiz Özak ve Tarım Bakanı Sami Güçlü'nün yerine de Mehmet Mehdi Eker geldi.

03 Haziran Merkez Bankası döviz piyasasına doların düşüşünü engellemek için alımlarla müdahale etti.

04 Haziran Başbakan Erdoğan, yayınladığı genelgeyle kamu görevlilerinden zorunlu olmadıkça yurtdışına gezi yapmalarını, yurtdışında de uçak yerine otobüs ve tren kullanmalarını istedi.

05 Haziran Almanya ve Fransa AB Anayasası onay sürecinin devam etmesine karar verdiler.

06 Haziran Bingöl'de meydana gelen 5.7 büyüklüğündeki depremde 54 kişi yaralandı, çok sayıda konut hasar gördü.

07 Haziran Ukrayna Cumhurbaşkanı Yuşçenko Cumhurbaşkanı Sezer'le görüşerek 6 anlaşmaya imza attı.

08 Haziran Merkez Bankası faizleri çeyrek puan düşürdü.

09 Haziran Atatürk Havalimanı İç ve Dış Hatlar Terminalinin 15.5 yıllık işletme hakkını 2 milyar 850 milyon dolarla TAV Konsorsiyumu kazandı.

10 Haziran Bosch Otomotiv Türkiye'ye 130 milyon dolarlık yeni yatırım yapacaklarını açıkladı.

11 Haziran Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu Türkiye'deki akaryakıt tüketiminin yüzde 20'sinin kaçak olduğunu açıkladı.

12 Haziran CHP Genel Başkanı Deniz Baykal Cumhurbaşkanlığı seçiminden önce erken genel seçim yapılmasını istedi.

13 Haziran AB Dışişleri Bakanları, Ankara Anlaşmasını genişleten ek protokolü onayladı.

14 Haziran Jamaikalı Asafa Powell, 100 metre erkeklerde 9,77 saniyeyle dünya rekoru kırdı.

15 Haziran IMF, Bankacılık ve Sosyal Güvenlik Yasa-

larının Meclis'ten geçmesiyle 800 milyon dolarlık kredi diliminin serbest bırakılacağını açıkladı.

16 Haziran Alman Federal Meclisi, "Ermeni katliamının" anılmasını teklif eden öneriyi kabul etti.

17 Haziran OPEC'in günlük üretimi 500 bin varil artırma kararına rağmen, ham petrolün varil fiyatı 57 dolar oldu.

18 Haziran AB liderlerinin 2006-2013 bütçesinde anlaşamaması, birliğin mali geleceğini belirsizliğe sürükledi.

19 Haziran Karşılıklı ticaretin 1 milyar dolara ulaştığı Bulgaristan'a 3'üncü sınır kapısı açıldı.

20 Haziran Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde enfeksiyon kapalı 7 bebek öldü.

21 Haziran CHP'den bir süre önce ihraç edilen Mustafa Sarıgül mahkeme kararıyla geri döndü.

22 Haziran İmam hatiplere üniversite yolunda katsayı engelini kaldıran düzenleme YÖK Genel Kurulu'nda reddedildi.

23 Haziran İngiltere Başbakanı Blair, Türkiye'nin AB'ye alınmamasının yabancı düşmanlığını azdıracaklarını söyledi.

24 Haziran Enerji talebinin artmaya devam etmesinden dolayı petrol fiyatları 60 dolar sınırını geçti.

25 Haziran İran'da aşırı muhafazakar Ahmedinecad Cumhurbaşkanı seçildi.

26 Haziran Başbakan Erdoğan son bir yılda yüzde 38 artan akaryakıt fiyatlarına müdahale edebileceklerini söyledi.

27 Haziran Memur ve emekliler aylıklarına yüzde 4,1 ile yüzde 6 arasında zam yapıldı.

28 Haziran Dünyanın en zenginleri arasında yer alan Wal-Mart'ın kurucusu John Walton uçak kazasında öldü.

29 Haziran Türkiye'nin AB üyeliğinde ki önemli aşamalardan birini oluşturan Müzakere Çerçeve Belgesi açıklandı.

30 Haziran Azerbaycan, KKTC'ye ülkesinden Charter uçuşu yapılacağını açıkladı.